Wijzer in geldzaken

Pensioenmonitor 2020

Een onderzoek naar kennis, houding en gedrag rondom de oudedagsvoorziening onder de Nederlandse beroepsbevolking

Oktober 2020

Inleiding

Ook dit jaar organiseert platform Wijzer in geldzaken weer de Pensioen3daagse. Op 3, 4 en 5 november kunnen consumenten zich op diverse manieren laten informeren over hun pensioen. Voorafgaand aan de Pensioen3daagse heeft Wijzer in geldzaken net als voorgaande jaren onderzoek gedaan om enerzijds actueel consumenteninzicht te krijgen over de financiële situatie rondom de oude dag en anderzijds om met interessante onderzoekresultaten media-aandacht te genereren (van 2009 t/m 2014 vond het onderzoek jaarlijks plaats, vanaf 2014 om het jaar). Dit jaar wordt binnen de Pensioen3daagse en (dus) ook binnen het onderzoek extra accent gelegd op het thema “Nu versus Later”.

Het doel van het onderzoek is:
Periodiek inzicht verschaffen, signaleren en monitoren van ontwikkelingen inzake de kennis, de houding en het gedrag van consumenten t.a.v. de financiële situatie op de oude dag en de gebeurtenissen en factoren die daar invloed op hebben.
Beleidsmakers kunnen de resultaten en inzichten uit het onderzoek vertalen naar acties die ervoor zorgen dat mensen - weloverwogen - de juiste beslissingen kunnen nemen om zich voor te bereiden op een goede financiële oude dag.

Het onderzoek is uitgevoerd onder de Nederlandse beroepsbevolking in de leeftijdsklasse 21-67 jaar. Deze rapportage beschrijft de belangrijkste uitkomsten. We zien bijvoorbeeld dat het pensioenbewustzijn in de afgelopen jaren wel iets is toegenomen, maar dat men hier nog steeds onvoldoende op acteert. Maar liefst 37% geeft dan ook aan weleens wakker te liggen van zijn of haar pensioen.

Inhoudsopgave

2 Inleiding

3 Conclusies

11 Belangrijkste inzichten

- 11 Zorgen over pensioen
- 17 Kennis en bewustzijn
- 24 Invloed op financiële situatie na pensionering
- 36 Verdiepen in pensioen

44 Bijlage

- 45 Aanvullende informatie
- 52 Onderzoeksverantwoording

Conclusies

- Ruim een derde ligt weleens wakker van zijn pensioen
- Inzicht in eigen toekomstige pensioeninkomen is toegenomen, maar blijft beperkt
- Ruim een derde van 55-plussers heeft spijt dat ze niet eerder zijn begonnen met pensioenopbouw
- Hoewel men beseft dat levensgebeurtenissen invloed hebben op het pensioen, onderneemt de meerderheid geen actie
- Men is meer bezig met pensioen dan voorheen, maar nog verdiept een grote groep zich onvoldoende of te laat
- Ondernemers zijn beter voorbereid op hun pensioen dan de overige beroepsbevolking

Ruim een derde ligt weleens wakker van zijn pensioen

- 37% van de beroepsbevolking ligt weleens wakker van zijn of haar pensioen. De meest genoemde redenen zijn dat men denkt dat het opgebouwde pensioen laag gaat uitvallen (52%), dat men niet genoeg geld zal hebben om van rond te komen (45%) of dat men te maken krijgt met een daling van inkomsten (35%).
- Dat 63% nooit wakker ligt van zijn pensioen, betekent niet automatisch dat zij zich geen zorgen maken over hun pensioen. 12% van hen maakt zich wel degelijk zorgen of zij na hun pensionering wel voldoende geld hebben om normaal van te leven. Maar er zijn ook daadwerkelijk zorgelozen: 33% van degenen die er niet van wakker liggen, geeft aan dat zij hun pensioen goed geregeld hebben, 28% dat het nog ver weg is en 27% dat zij in het hier en nu leven. Een erfenis in het vooruitzicht zorgt ook voor een goede nachtrust. 13% van de beroepsbevolking verwacht in de toekomst nog een groot geldbedrag te ontvangen via een of meerdere erfenissen. Zij liggen minder vaak wakker van hun pensioen (24%).
- Vergeleken met de afgelopen jaren is de beroepsbevolking nu wat vaker ‘bewust bezorgd’ (zie pagina 16): de groep die zich (redelijk) veel zorgen maakt én weleens heeft nagedacht over hun inkomsten en/of uitgaven na pensionering is gegroeid (25% in 2020, versus 19% in 2018).

Inzicht in eigen toekomstige pensioeninkomen is toegenomen, maar blijft beperkt

- Vergeleken met de voorgaande jaren meent de beroepsbevolking vaker te weten hoeveel inkomen zij ongeveer zullen krijgen na hun pensionering (44% vs. 38% in 2018) en hoeveel zij nodig zullen hebben (34% vs. 28% in 2018). Nog steeds heeft echter ongeveer een derde van de beroepsbevolking geen idee. De inschatting van het (benodigde) pensioeninkomen die zij maken is dan voor velen ook een pure gok.
- Gemiddeld verwacht men bij pensionering 64% van het laatst verdiende inkomen te ontvangen, en 72% nodig te hebben. Die inschatting is vergelijkbaar met 2018. Over het algemeen meent de beroepsbevolking straks dus minder te ontvangen dan men nodig heeft. 35% van de beroepsbevolking verwacht dat hun inkomen na pensionering niet voldoende is om hun huidige leefstijl voort te zetten.
- Dat velen moeite hebben met de inschatting van het toekomstige pensioeninkomen, is niet vreemd wanneer je ziet dat 55% niet weet of hun pensioen geïndexeerd of verlaagd wordt. Die onwetendheid is overigens wel minder geworden dan in de afgelopen jaren (2016: 66%, 2018: 61%). Ook zien we dat 10% niet (zeker) weet of zij pensioen opbouwen bij hun werkgever en dat 59% de pensioenregeling van zijn werkgever niet gecheckt heeft bij de start van zijn huidige baan.

Ruim een derde van 55-plussers heeft spijt dat ze niet eerder zijn begonnen met pensioenopbouw

- 57% van de beroepsbevolking beseft dat acties nu invloed hebben op het pensioeninkomen later. Toch heeft maar 28% het gevoel dat zij de hoogte van hun pensioeninkomen later zelf in de hand hebben. Met name degenen met een beneden modaal inkomen hebben een beperkt gevoel van controle (21%).
- Wanneer 55-plussers terugkijken, vindt 38% achteraf dat zij eerder hadden moeten beginnen met het nemen van maatregelen voor hun pensioen. De belangrijkste boodschap die 55-plussers hun 30-jarige ik willen meegeven, is “begin op tijd met extra sparen”.
- 82% van de beroepsbevolking heeft een of meer van de voorgelegde maatregelen genomen om na hun pensionering te kunnen blijven zoals nu. Meest genomen maatregelen zijn sparen via een spaarrekening of deposito (55%), vermogen opbouwen via de eigen woning/aflossen hypotheek (50%) en zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd (26%). Maatregelen als beleggen en pensioensparen zijn nog een stuk minder gangbaar (resp. 36% en 42% doet het of is het van plan).
- Met maatregelen als sparen en pensioensparen begint men vaak al op jongere leeftijd. Hiervan geeft men dan ook relatief vaak aan dat men deze maatregel al genomen heeft. Aan andere maatregelen begint men pas op wat latere leeftijd, zoals goedkoper wonen en zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd. Van deze maatregelen geeft men dan ook relatief vaak aan dat men dit nog ‘van plan’ is.

Hoewel men beseft dat levensgebeurtenissen invloed hebben op het pensioen, onderneemt de meerderheid geen actie

- De meerderheid van de beroepsbevolking is zich er (globaal) van bewust dat veranderingen in de werksituatie of privésituatie (levensgebeurtenissen) van invloed kunnen zijn op hun financiële situatie na pensionering. Bij het verlagen van het aantal werkuren is men zich daar het meest van bewust (71%), bij het wisselen van werkgever (55%) en het kopen van een woning (56%) het minst.
- Bij veel levensgebeurtenissen houdt meer dan de helft zich niet of nauwelijks bezig met financiële gevolgen voor pensioen. Bij overlijden van de partner en arbeidsongeschiktheid heeft men hier nog wel aardig oog voor (respectievelijk 57% en 50%), maar dat is minder het geval bij samenwonen/trouwen en kinderen krijgen (30%).
- Bij veel levensgebeurtenissen die men heeft meegemaakt heeft men ook geen informatie ingewonnen over de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering. Bij het krijgen van kinderen deed slechts 7% dat, bij samenwonen/trouwen 16% en bij het veranderen van baan 18%. De levensgebeurtenissen die het vaakst aanleiding zijn om hier informatie over in te winnen zijn scheiden/uit elkaar gaan (40%), woning kopen (29%) en overlijden van partner (30%).

Men is meer bezig met pensioen dan voorheen, maar nog verdiept een grote groep zich onvoldoende of te laat

- Vergeleken met vier jaar geleden is men nu meer bezig met het pensioen: meer mensen vinden het belangrijk om goed op de hoogte te zijn van hun financiële situatie na pensionering (56% vs. 46% in 2016) en meer mensen geven dan ook aan dat zij geregeld tijd vrijmaken om zich in hun pensioensituatie te verdiepen (20% vs. 11% in 2016) en dat zij de informatie van hun pensioenfonds/-verzekeraar grondig doornemen (37% vs. 31% in 2016).
- Toch zijn er nog steeds genoeg mensen die hier nog niet zo mee bezig zijn. De helft van de ondervraagden geeft bijvoorbeeld aan dat zij zich eigenlijk beter zouden moeten verdiepen in hun financiële situatie na pensionering en 26% neemt informatie van hun pensioenfonds/-verzekeraar niet grondig door. Ook geeft 59% aan dat zij de pensioenregeling van hun werkgever niet hebben gecheckt toen zij begonnen met hun huidige baan.
- 14% heeft zich nog nooit verdiept in zijn pensioen en 64% van hen is dat de komende vijf jaar ook niet van plan. Mogelijk zien zij op tegen de tijd die het hen kost. De meesten hebben geen idee hoeveel tijd het hen zal kosten om zich in hun pensioen te verdiepen, maar degenen die een inschatting maken verwachten veelal dat het hen 1 tot 4 uur kosten. Terwijl degenen die zich wel in hun pensioen verdiept hebben daar de laatste keer vaak veel korter mee bezig waren (41% minder dan een half uur).
- De bekendste informatiebronnen over pensioen zijn het pensioenfonds/de pensioenverzekeraar (89%) en Mijnpensioenoverzicht.nl (87%). Meest geraadpleegd zijn Mijnpensioenoverzicht.nl (58%), het UPO (46%) en het pensioenfonds/de pensioenverzekeraar (39%). De diverse informatiebronnen zijn nu vaker geraadpleegd dan in 2018.

Ondernemers zijn beter voorbereid op hun pensioen dan de overige beroepsbevolking (1/2)

Waar werkenden in loondienst veelal pensioen opbouwen via hun werkgever, moeten ondernemers veel meer zelf regelen. We zien dan ook dat hun kennis groter is en dat zij meer met hun pensioen bezig zijn. Voor degenen die het niet goed geregeld hebben, kunnen de consequenties groot zijn.

Ondernemers hebben meer kennis van pensioen dan de overige beroepsbevolking

- Ondernemers geven vaker aan dat zij goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen dan de overige beroepsbevolking (57% vs. 40%).
- Ondernemers geven minder vaak aan dat zij niet weten of hun pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd (38% vs. 57%).

Ondernemers verwachten een kleiner percentage van hun laatstverdiende inkomen nodig te hebben dan de overige beroepsbevolking

- Ondernemers schatten hun inkomen bij pensionering lager in dan de overige beroepsbevolking (gemiddeld 56% van hun laatstverdiende inkomen, vs. 66% bij de overige beroepsbevolking), maar verwachten ook minder nodig te hebben (gemiddeld 62% vs. 74% van hun laatstverdiende inkomen).
- Ondernemers verwachten vaker dan de rest van de beroepsbevolking dat hun pensioeninkomen voldoende zal zijn voor hun huidige leefstijl (64% vs. 53%).
- De inschattingen van de ondernemers zijn beter onderbouwd dan die van de overige beroepsbevolking. Ondernemers hebben relatief vaak zelf een berekening gemaakt van het pensioeninkomen dat zij denken nodig te hebben (34% vs. 19%). Daarnaast geven ondernemers relatief vaak aan dat zij al regelmatig of vaak hebben nagedacht over hoe hun leven er na pensionering uit komt te zien (21% vs. 13%).

Ondernemers zijn beter voorbereid op hun pensioen dan de overige beroepsbevolking (2/2)

Ondernemers hebben meer gevoel van controle over hun pensioeninkomen

- Ondernemers uiten relatief vaak het gevoel dat zij de hoogte van hun pensioeninkomen later zelf in de hand hebben (38% vs. 26%).
- Ondernemers hebben meer maatregelen genomen dan de overige beroepsbevolking (gemiddeld 2,4 vs. 1,9 van de voorgelegde maatregelen). Maatregelen die zij relatief vaak hebben getroffen of van plan zijn om te treffen, zijn: pensioensparen (35% vs. 19% doet dit al), beleggen (31% vs. 20% doet dit al en 23% vs. 13% is dit van plan) en langer doorwerken (10% vs. 4% doet dit al en 50% vs. 36% is dit van plan).
- Ondernemers hebben vaker dan de overige beroepsbevolking een financieel adviseur/planner (31%) geraadpleegd of de overheid (28%), familie/vrienden/ collega's (28%) of het Nibud (13%).

Zorgen over pensioen

37% van de beroepsbevolking ligt weleens wakker van zijn of haar pensioen

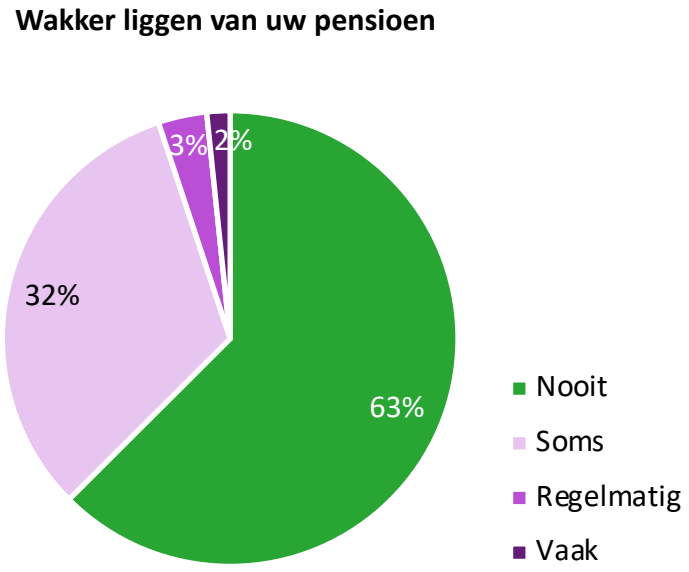

- 37% van de beroepsbevolking ligt weleens wakker van zijn of haar pensioen. Met name degenen met een beneden modaal inkomen (53%).
- 5% ligt zelfs regelmatig of vaak wakker. Dat is relatief vaak het geval onder degenen die ervaring hebben met het life-event ‘werkloos raken’ (9%).
- Dat 63% nooit wakker ligt van zijn pensioen, betekent echter niet dat zij zich geen zorgen maken. 12% van hen geeft verderop in het onderzoek aan dat zij zich (redelijk) veel zorgen maken of zij na hun pensionering voldoende geld hebben om normaal van te leven.

X01. Ligt u weleens wakker van uw pensioen? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Men ligt wakker door zorgen over een laag pensioen en niet rond kunnen komen

Redenen wakker liggen van pensioen

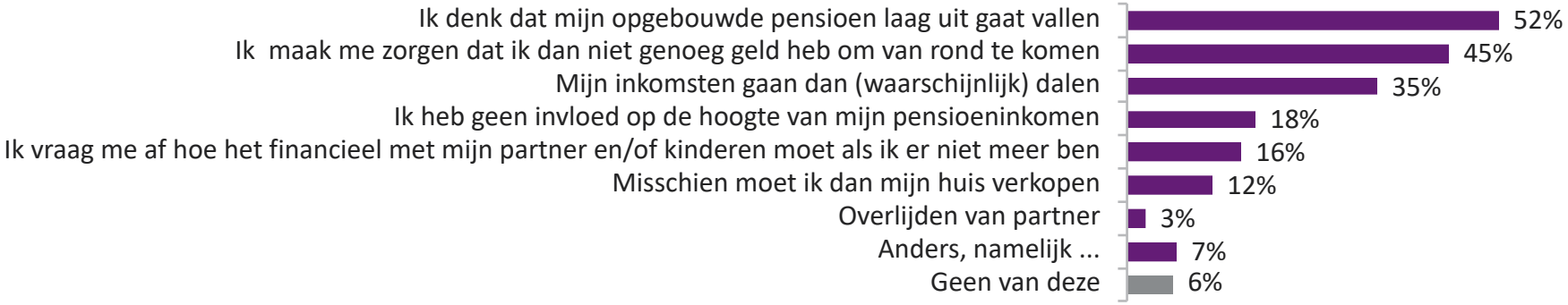

Redenen niet wakker liggen van pensioen

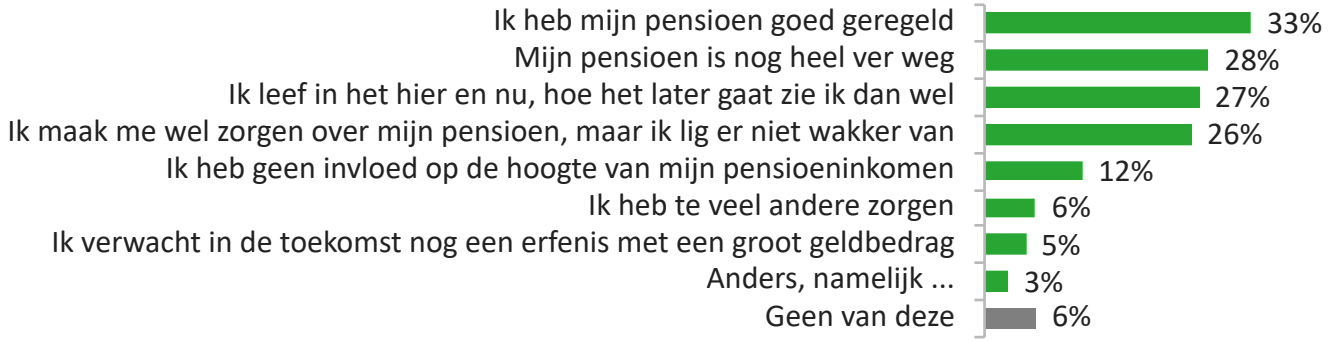

- 37% van de beroepsbevolking ligt weleens wakker van zijn pensioen. De meest genoemde redenen zijn dat men denkt dat het opgebouwde pensioen laag gaat uitvallen (52%), dat men niet genoeg geld zal hebben om van rond te komen (45%) of dat men te maken krijgt met een daling van inkomsten (35%). Zorgen over niet rondkomen leven met name onder degenen met een beneden modaal inkomen (62%).
- 63% ligt nooit wakker van zijn pensioen. Zij geven veelal aan dat zij hun pensioen goed geregeld hebben (33%), dat het nog ver weg is (28%) en dat ze in het hier en nu leven (27%). Niet wakker liggen betekent echter niet dat men zich geen zorgen maakt, geeft 26% aan.

X02. Waarom ligt u weleens wakker van uw pensioen? *(meerdere antwoorden mogelijk) Basis: ligt weleens wakker van pensioen (n=357)*

X03. Waarom ligt u nooit wakker van uw pensioen? *(meerdere antwoorden mogelijk) Basis: ligt nooit wakker van pensioen (n=665)*

Mensen met een grote erfenis in het vooruitzicht liggen minder wakker van hun pensioen

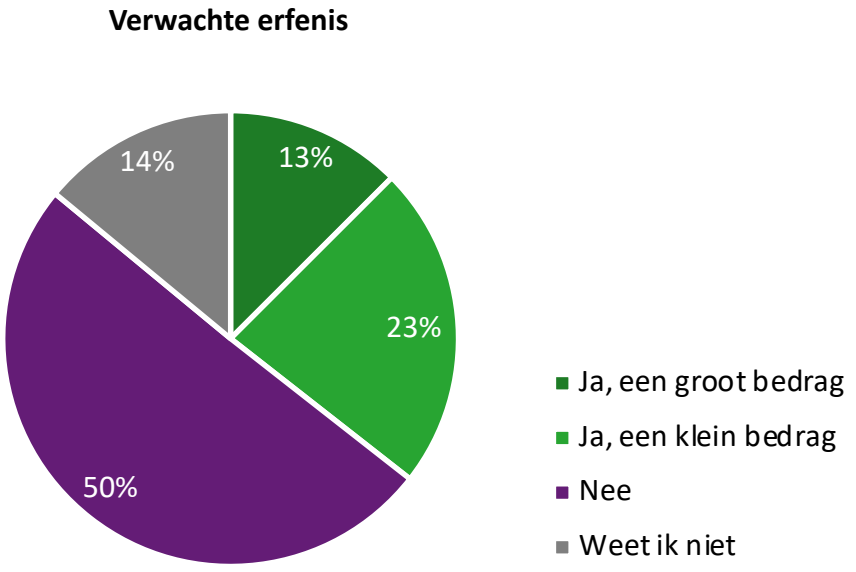

- 36% verwacht in de toekomst nog een geldbedrag te ontvangen via een of meerdere erfenissen.
- Degenen die een groot bedrag verwachten, geven het minst vaak aan dat zij weleens wakker liggen van hun pensioen (24% vs. 40% die een klein bedrag verwachten en 43% die niets verwachten).
- Degenen die een groot bedrag verwachten zijn ook degenen die bij de redenen voor het niet wakker liggen aangeven dat zij in de toekomst nog een erfenis met een groot geldbedrag verwachten.

B5. Verwacht u in de toekomst nog een geldbedrag te ontvangen via een of meerdere erfenissen? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

De zorgen over voldoende geld na pensionering zijn licht toegenomen

Zorgen over voldoende geld na pensionering

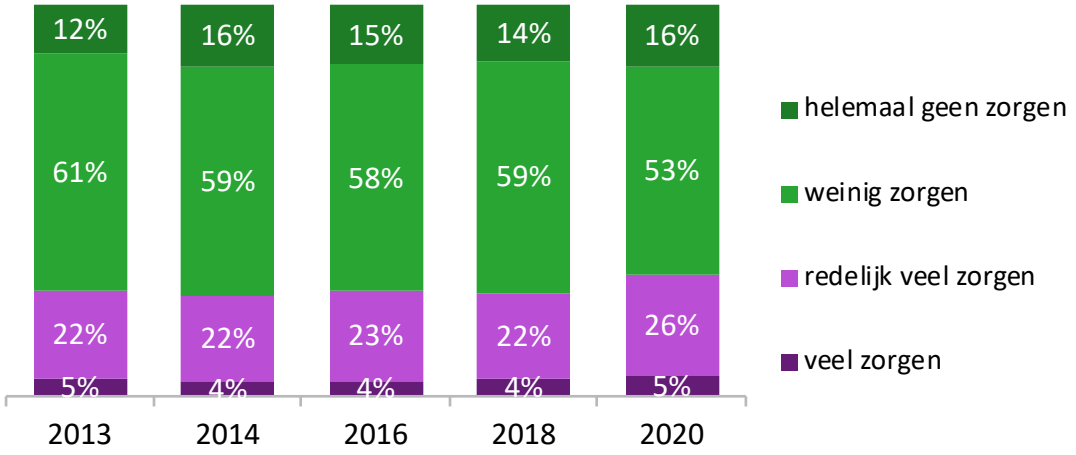

Nadenken over inkomsten en uitgaven na pensionering

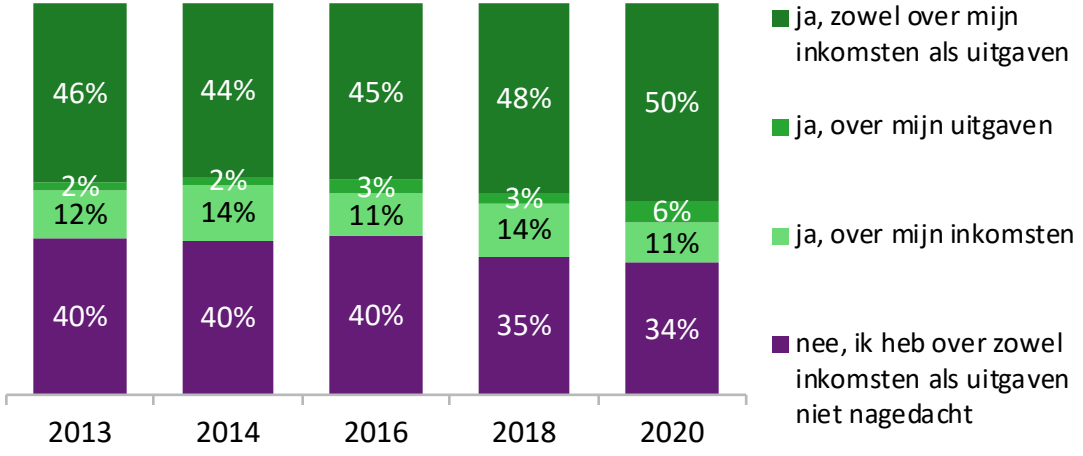

- 31% maakt zich (redelijk) veel zorgen of men na pensionering voldoende geld heeft om normaal van te leven. Dat is iets meer dan in 2018. Laagopgeleiden en degenen met een beneden modaal inkomen maken zich de meeste zorgen (resp. 44% en 49% (redelijk) veel zorgen).
- Na een toename in pensioenbewustzijn tussen 2016 en 2018, is dat de afgelopen periode stabiel: 66% heeft nagedacht over zijn inkomsten en/of uitgaven na pensionering (veelal over beide). De groep die specifiek over uitgaven nadenkt, is wél toegenomen (van 3% naar 6%). Maar nog altijd wordt er iets vaker nagedacht over inkomsten dan over uitgaven.
- Hoe ouder men is, hoe vaker men over inkomsten en/of uitgaven na pensionering heeft nagedacht (21-34 jaar: 53%, 35-49 jaar: 62%, 50+ jaar: 76%). Ook hebben mannen hier vaker over nagedacht dan vrouwen (73% vs. 60%).

B2. Heeft u weleens nagedacht over uw inkomsten en uitgaven na uw pensionering? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

B4. In hoeverre maakt u zich zorgen over of u na uw pensionering voldoende geld heeft om normaal van te leven? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

De groep die ‘bewust bezorgd’ is, is gegroeid

Bewustzijn en zorgen

2020	**Bewust** Nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering	**Onbewust** Niet nagedacht over inkomsten/uitgaven na pensionering
Bezorgd (Redelijk) veel zorgen over levensstandaard na pensionering	**Bewust bezorgd** **25%**	**Onbewust bezorgd** **6%**
Onbezorgd Weinig/geen zorgen over levensstandaard na pensionering	**Bewust onbezorgd** **42%**	**Onbewust onbezorgd** **28%**

2014	19%	7%
	44%	30%
2016	18%	9%
	41%	32%
2018	19%	8%
	46%	28%

- Vergeleken met de afgelopen jaren is de beroepsbevolking nu wat vaker bewust bezorgd (25% vs. 19% in 2018).
- Men is vaker bewust onbezorgd dan onbewust onbezorgd (42% vs. 28%) en ook vaker bewust bezorgd dan onbewust bezorgd (25% vs. 6%).

B2. Heeft u weleens nagedacht over uw inkomsten en uitgaven na uw pensionering? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

B4. In hoeverre maakt u zich zorgen over of u na uw pensionering voldoende geld heeft om normaal van te leven? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Kennis en bewustzijn

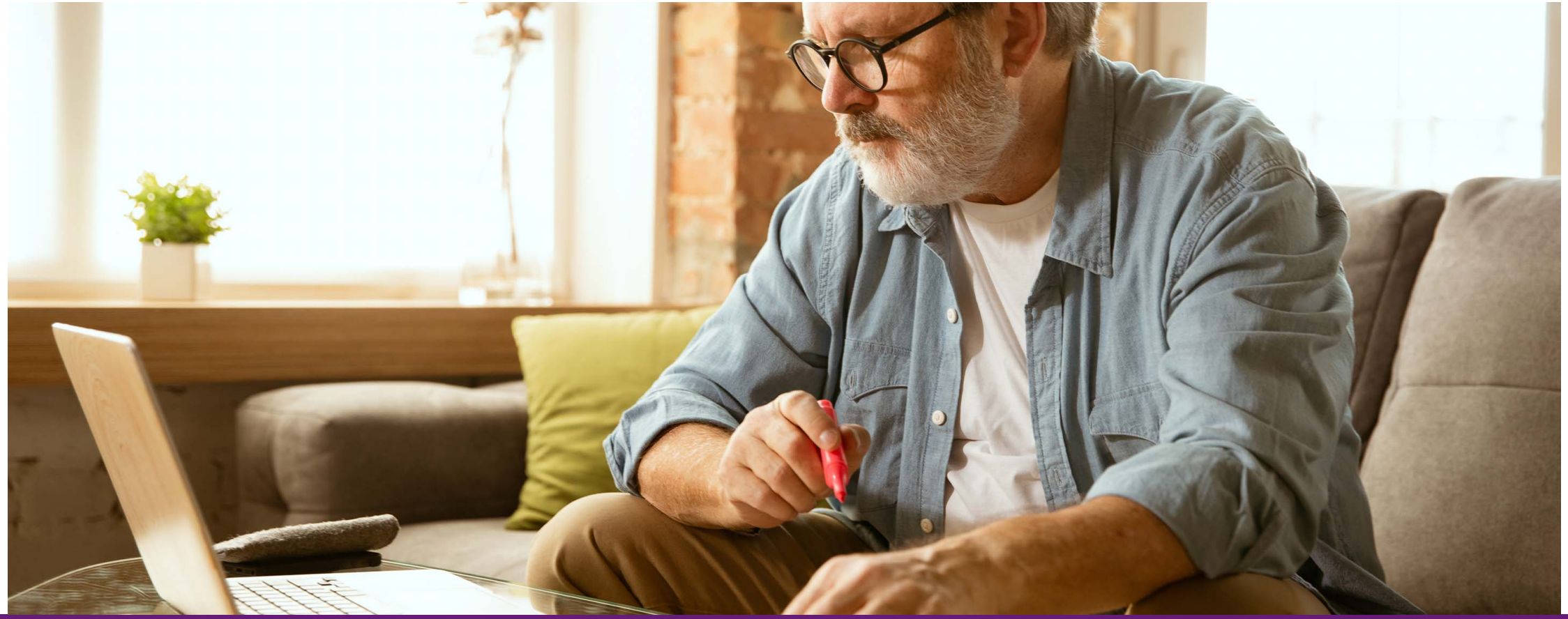

Men meent beter te weten dan in voorgaande jaren hoeveel pensioeninkomen men krijgt en nodig heeft

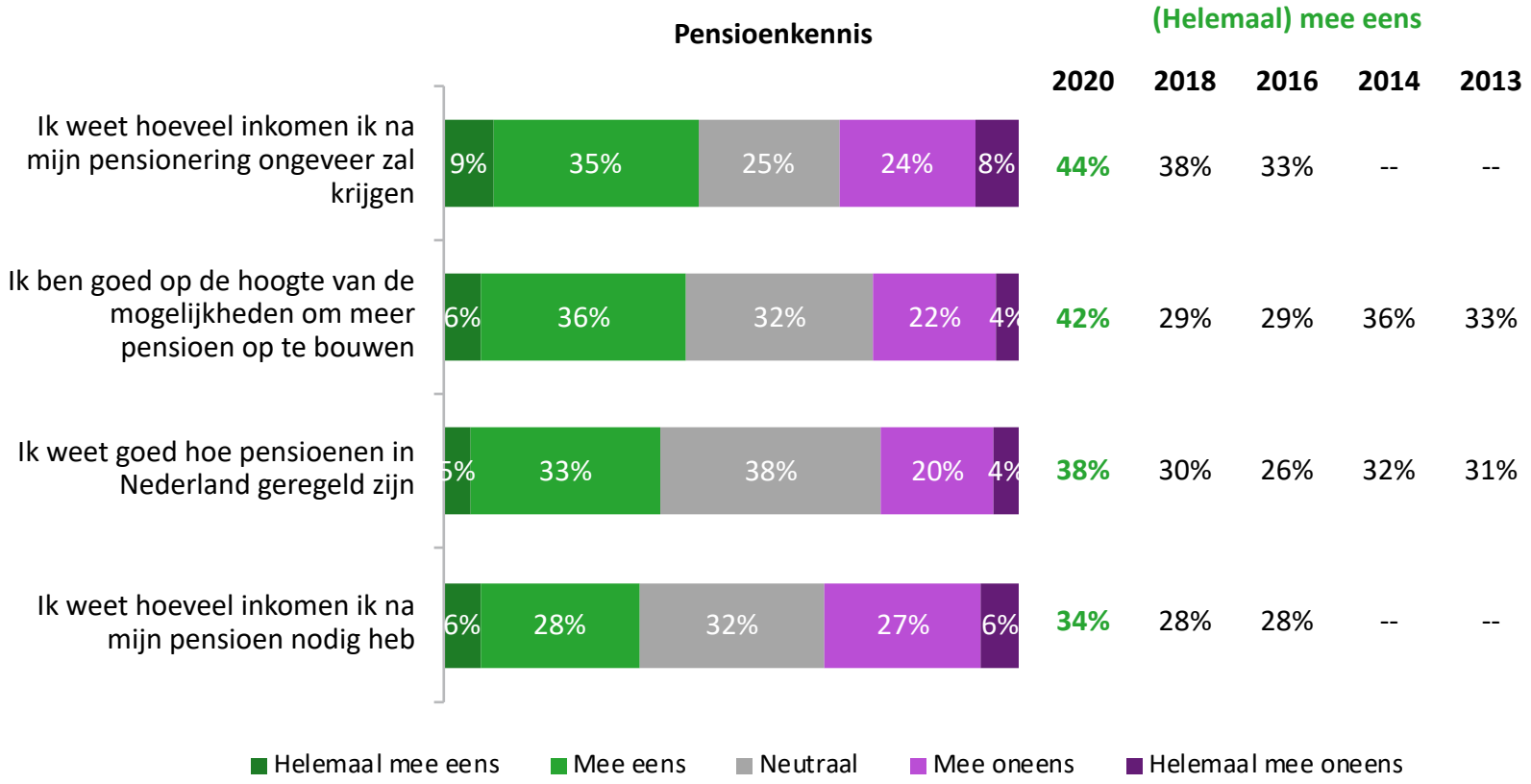

- Uit alle vier de stellingen blijkt dat de beroepsbevolking zijn pensioenkennis nu groter inschat dan in 2018.
- Ondernemers geven vaker aan dat zij goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden om meer pensioen op te bouwen dan de overige beroepsbevolking (57% vs. 40%).

B1. Kunt u steeds aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met onderstaande stellingen? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Groene percentages: significant hoger dan 2018

Meerderheid van de beroepsbevolking is niet op de hoogte van hun inkomen bij pensionering

Inschatting inkomen bij pensionering (% van het laatst verdiende inkomen)

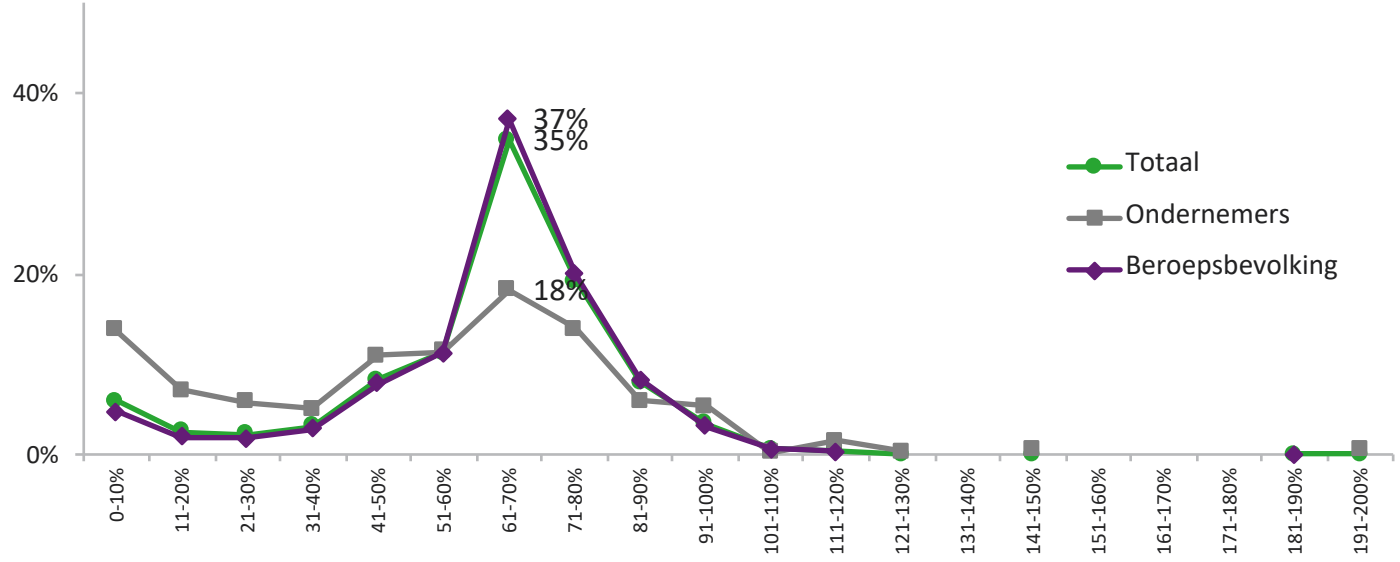

Zekerheid over eigen inschatting

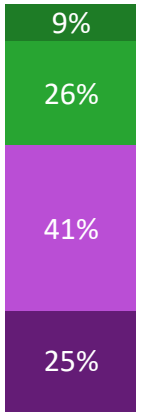

- Ik weet dit heel zeker (ik heb mij verdiept in de cijfers & feiten die tot nu toe bekend zijn)
- Ik weet dit tamelijk zeker (ik heb mij er weleens in verdiept)
- Ik ben hier niet zo zeker van (het was een schatting)
- Ik heb eigenlijk geen idee (het was een gok)

- Gemiddeld schat men het inkomen bij pensionering in op een bedrag van 64% van hun laatst verdiende inkomen, net als in 2018. Ondernemers zijn pessimistischer dan de overige beroepsbevolking (gemiddeld 56% vs. 66%).
- In de figuur rechts is te zien dat slechts 9% zeker is van zijn of haar inschatting en 26% tamelijk zeker. 41% is niet zo zeker en 25% heeft eigenlijk geen idee. Wanneer we die laatste groep buiten beschouwing laten, ziet de linker grafiek er nog steeds vergelijkbaar uit (zie bijlage).

B3a. Kunt u inschatten hoe hoog uw inkomen bij pensionering (inclusief AOW-uitkering) zal zijn? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

B3b. Hoe zeker bent u van uw eigen inschatting? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Men verwacht meer inkomen nodig te hebben bij pensionering dan men denkt te krijgen

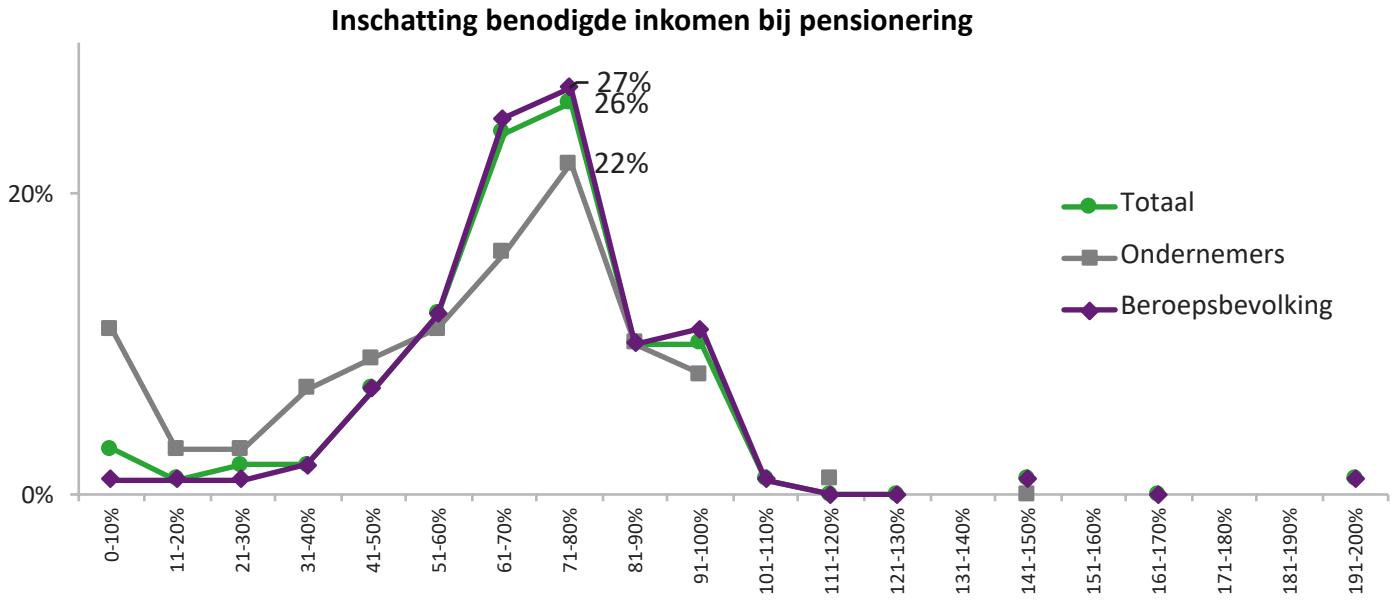

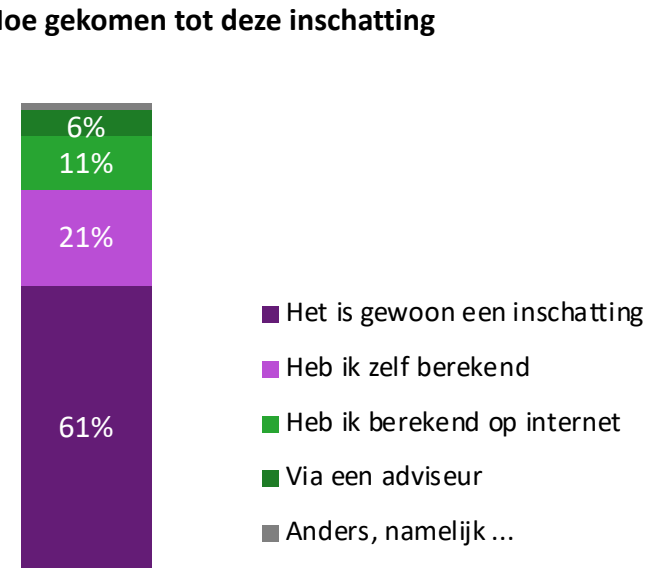

- Men denkt bij pensionering gemiddeld 72% van het laatstverdiende inkomen nodig te hebben (2018: 73%). Dat is meer dan dat men gemiddeld verwacht te krijgen (64%). Zie bijlage voor een vergelijking tussen het verwachtte en benodigde bedrag.
- Ondernemers verwachten minder nodig te hebben dan de overige beroepsbevolking (gemiddeld 62% vs. 74% van het laatstverdiende inkomen).
- Net als het bedrag dat men verwacht te krijgen, is ook het bedrag dat men verwacht nodig te hebben voor de meesten gewoon een inschatting. Slechts een minderheid heeft een berekening gemaakt of laten maken. Dat is relatief vaak het geval onder ondernemers (34% heeft het zelf berekend).

B3c. Kunt u inschatten hoeveel inkomen bij pensionering (inclusief AOW-uitkering) u nodig zult hebben? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

B3d. Hoe bent u tot deze inschatting gekomen? *Basis: alle respondenten die een inschatting hebben gemaakt van het benodigde inkomen bij pensionering (n=687)*

35% verwacht dat hun inkomen na pensionering niet voldoende is om hun huidige leefstijl voort te zetten

Nagedacht over leven na pensionering

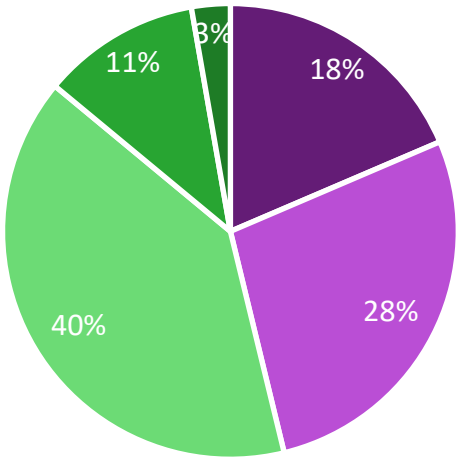

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Regelmatig
- Vaak

Verwachting of inkomen na pensionering voldoende is voor huidige leefstijl

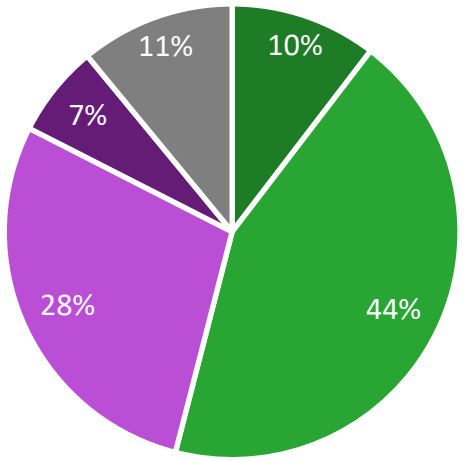

- Zeker wel
- Waarschijnlijk wel
- Waarschijnlijk niet
- Zeker niet
- Weet ik niet

- 14% van de beroepsbevolking heeft al regelmatig of vaak nagedacht over hoe hun leven er na pensionering uit komt te zien, 46% heeft dat zelden tot nooit gedaan. Ondernemers hebben hier vaker over nagedacht dan de overige beroepsbevolking (21% vs. 13% regelmatig of vaak) en mannen vaker dan vrouwen (18% vs. 10%). Ook geven 50-plussers relatief vaak aan dat zij hierover hebben nagedacht (25%).
- 54% van de beroepsbevolking verwacht dat hun inkomen na pensionering voldoende zal zijn voor hun huidige leefstijl, 35% denkt van niet. Ondernemers verwachten vaker dat hun pensioeninkomen voldoende zal zijn dan de overige beroepsbevolking (64% vs. 53%) en mannen vaker dan vrouwen (59% vs. 49%). Ook zijn 50-plussers relatief vaak positief gestemd (60%), evenals degenen met een bovenmodaal inkomen (63%).
- Degenen die nooit of zelden hebben nagedacht over hun leven na pensionering geven relatief vaak aan niet te weten of hun pensioeninkomen straks voldoende zal zijn om hun huidige leefstijl voort te zetten (14%) en relatief weinig dat dat waarschijnlijk/zeker genoeg zal zijn (51%). Degenen die al regelmatig of vaak hebben nagedacht over hun pensioen, verwachten relatief vaak dat hun inkomen voldoende zal zijn (32%).

F02. Heeft u er al over nagedacht hoe uw leven na uw pensionering eruit komt te zien? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

F03. Denkt u dat uw inkomen als u met pensioen gaat voldoende is om uw huidige leefstijl voort te kunnen zetten? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Meer dan de helft weet niet of hun pensioen wordt geïndexeerd of verlaagd

Opbouw pensioen via werkgever

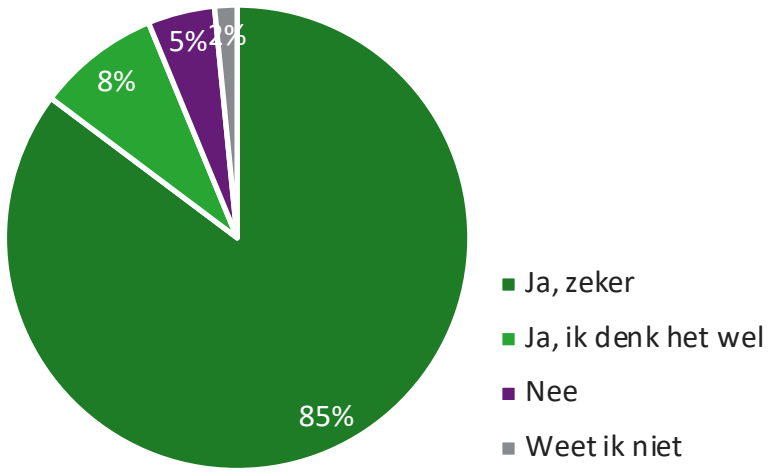

Indexatie of verlaging pensioen in 2020

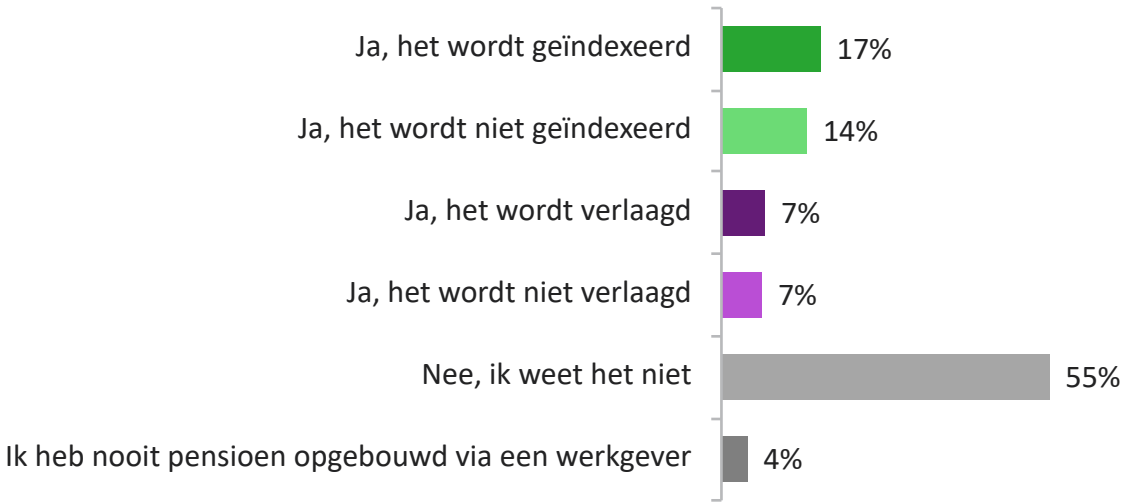

- 94% van de werknemers bouwt pensioen op via zijn werkgever (of denkt dat). Jongeren tot 35 jaar geven wat vaker aan dat zij pensioen *denken* op te bouwen (26%), terwijl de oudere respondenten hier vaker zeker van zijn (35-49 jaar: 84%, 50+ jaar: 90%).
- 55% van de beroepsbevolking weet niet of hun pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd. Dat is minder dan de afgelopen jaren (2016: 66%, 2018: 61%). Het zijn met name respondenten uit de overige beroepsbevolking (57% vs. 38% van de ondernemers), vrouwen (65% vs. 44% van de mannen) en respondenten onder de 50 jaar (21-34 jaar: 65%, 35-49 jaar: 59%, 50+ jaar: 46%) die hiervan niet op de hoogte zijn. Vergeleken met 2018 geven nu meer respondenten aan dat hun pensioen wordt verlaagd (7% vs. 5%).

B6. Bouwt u pensioen op via uw werkgever? *Basis: werkzaam in loondienst of bij de overheid (n=745)*

B8a. Weet u of uw pensioen dit jaar wordt geïndexeerd of verlaagd? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

59% heeft de pensioenregeling van zijn werkgever niet gecheckt bij de start van zijn huidige baan

Pensioenregeling gecheckt bij start baan

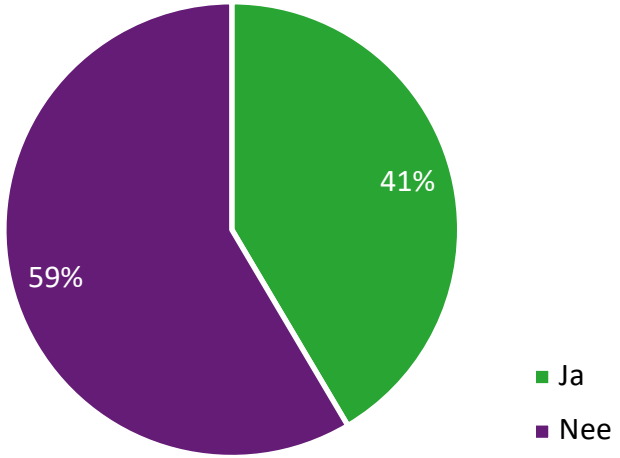

Start bij huidige werkgever

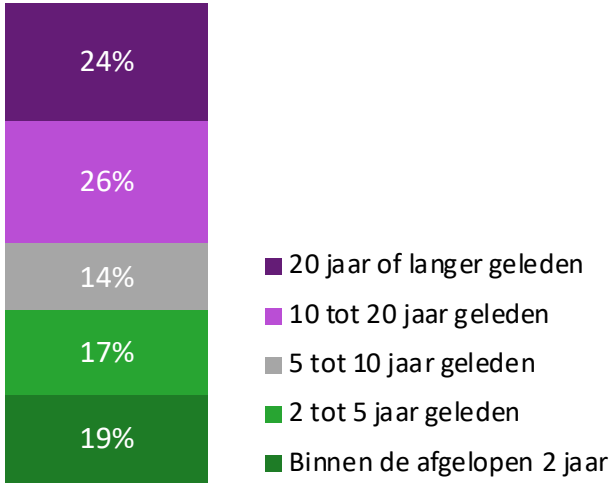

- 41% heeft de pensioenregeling van zijn of haar werkgever gecheckt toen zij begonnen met hun huidige baan, 59% niet. Er zijn geen specifieke groepen aan te wijzen die dit wel of niet doen. Ook is er geen samenhang met hoe lang geleden men is gestart bij de huidige werkgever.

B7. Heeft u de pensioenregeling van uw werkgever gecheckt toen u bent begonnen met uw huidige baan? *Basis: weet of men pensioen opbouwt via werkgever (n=739)*

B8. Wanneer bent u begonnen bij uw huidige werkgever? *Basis: weet of men pensioen opbouwt via werkgever (n=739)*

Invloed op financiële situatie na pensionering

Men beseft dat acties nu invloed hebben op het pensioeninkomen later, maar heeft toch geen gevoel van controle over het inkomen later

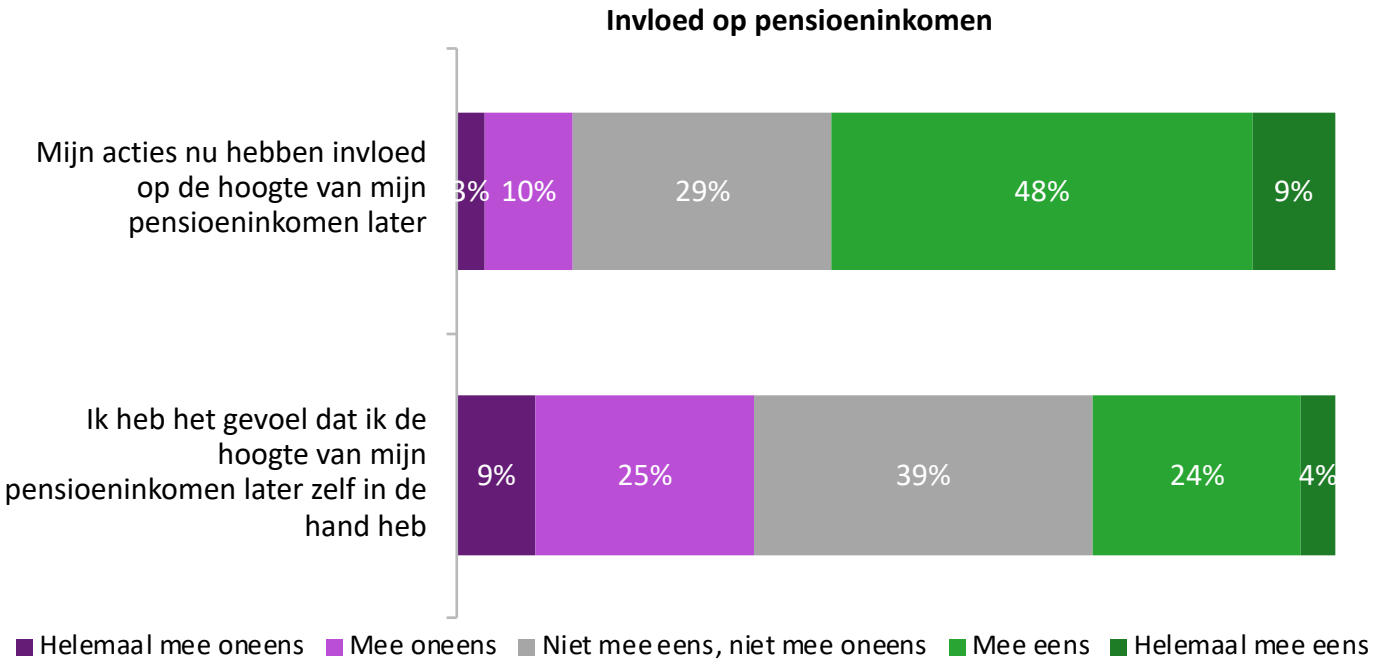

F04. In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande uitspraken? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

- 57% van de beroepsbevolking is van mening dat hun acties nu invloed hebben op de hoogte van hun pensioeninkomen later, 13% meent van niet. Met name degenen met een boven modaal inkomen beseffen dat zij zelf invloed hebben (65% vs. 45% van degenen met een beneden modaal inkomen).
- Ook al beseffen veel ondervraagden dat hun acties nu invloed hebben op de hoogte van hun pensioeninkomen later, toch hebben velen niet het gevoel dat zij de hoogte van dat inkomen zelf in de hand hebben. 17% van degenen die de zich bewust zijn van de invloed van hun acties nu, heeft geen gevoel van controle over hun inkomen later en nog eens 20% antwoordt op die stelling ‘niet eens, niet oneens’.
- In totaal heeft 28% van de beroepsbevolking het gevoel dat zij de hoogte van hun pensioeninkomen later zelf in de hand hebben, 34% heeft het gevoel van niet. Ondernemers zijn wat dit betreft optimistischer dan de overige beroepsbevolking (38% vs. 26% (helemaal) mee eens). Evenals jongeren onder de 35 jaar (38%) en degenen met een boven modaal inkomen (33% vs. 21% van degenen met een beneden modaal inkomen).

Maatregelen voor de oude dag: sparen, vermogen opbouwen via de woning en later de uitgaven beperken

Maatregelen om na pensionering te kunnen blijven leven zoals nu

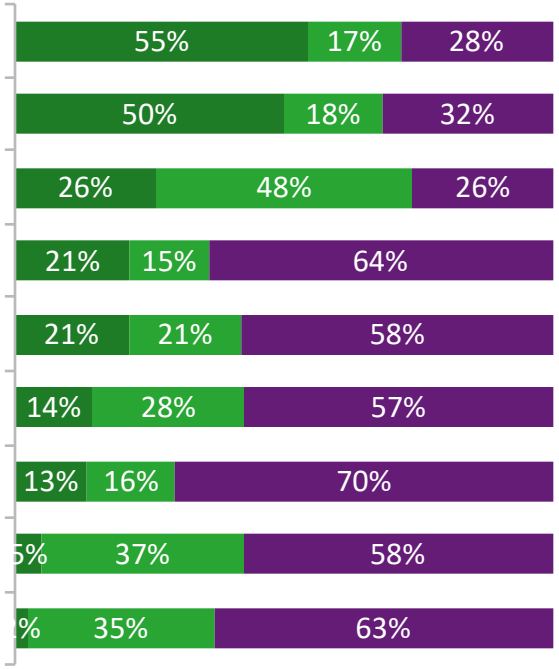

	Basis: doet het al of is het van plan		
	Doet het al	**Van plan**	**Doet het al voor pensioen**
Sparen via een spaarrekening of deposito	**76%**	**24%**	**44%**
Vermogen opbouwen via de eigen woning/aflossen hypotheek	**73%**	**27%**	**46%**
Zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd	**35%**	**65%**	**23%**
Beleggen	**60%**	**40%**	**18%**
Pensioensparen (fiscaal aantrekkelijk sparen/Banksparen of lijfrente)	**50%**	**50%**	**19%**
Goedkoper gaan wonen	**34%**	**66%**	**10%**
DGA-pensioen opbouwen	**45%**	**55%**	**12%**
Langer doorwerken	**12%**	**88%**	**4%**
Mijn bedrijf verkopen	**6%**	**94%**	**2%**

■ Ik doe dit al ■ Ik ben van plan dit te gaan doen ■ Geen van beide, niet nodig

- 82% heeft een of meerdere maatregelen genomen om na pensionering te kunnen blijven leven zoals men nu doet. Gemiddeld heeft men 1,9 maatregelen genomen. Onder ondernemers ligt dat iets hoger: gemiddeld 2,4 maatregelen. Zie volgende pagina voor een uitsplitsing naar ondernemers en overige beroepsbevolking.
- Vergeleken met 2018 geven meer mensen aan dat zij vermogen opbouwen via de eigen woning, zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd, beleggen, goedkoper gaan wonen of DGA-pensioen opbouwen.

Op de volgende pagina is te zien dat niet iedereen de genomen maatregelen ook daadwerkelijk als pensioenvoorziening heeft genomen. In deze percentages is daarvoor gecorrigeerd.

C2. Om na uw pensionering te kunnen blijven leven zoals nu, zijn er verschillende maatregelen die u zou kunnen nemen. Welke van deze maatregelen heeft u genomen of bent u van plan te gaan nemen?
Basis: alle respondenten (n=1.022)

Ondernemers hebben meer maatregelen getroffen dan de overige beroepsbevolking

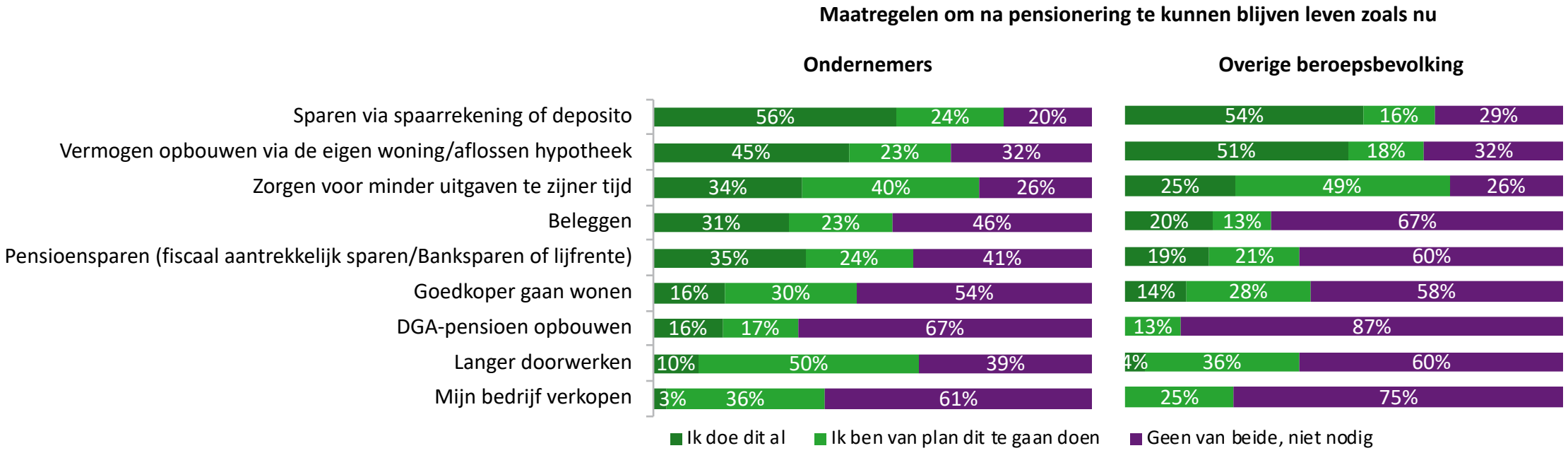

- Ondernemers hebben diverse maatregelen vaker getroffen of zijn dat van plan dan de overige beroepsbevolking: pensioensparen (35% vs. 19% doet dit al), beleggen (31% vs. 20% doet dit al en 23% vs. 13% is dit van plan) en langer doorwerken (10% vs. 4% doet dit al en 50% vs. 36% is dit van plan).
- Ondernemers hebben gemiddeld 2,4 van de voorgelegde maatregelen genomen, de overige beroepsbevolking 1,9.

C2. Om na uw pensionering te kunnen blijven leven zoals nu, zijn er verschillende maatregelen die u zou kunnen nemen. Welke van deze maatregelen heeft u genomen of bent u van plan te gaan nemen? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

De genomen maatregelen zijn niet altijd (geheel) bedoeld als pensioenvoorziening

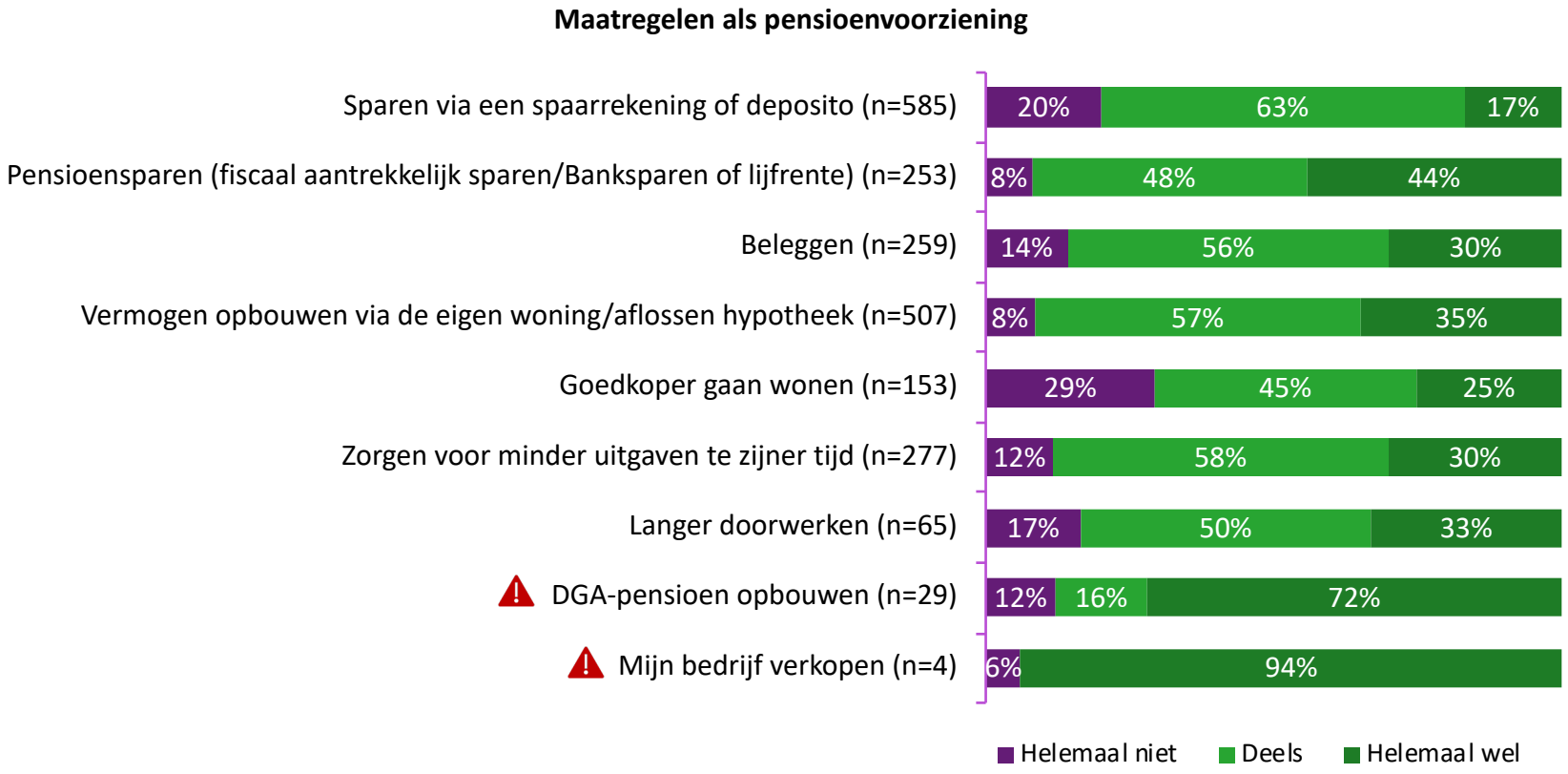

- Eerder zagen we dat 14% van de ondervraagden goedkoper is gaan wonen om na hun pensionering te kunnen blijven leven zoals nu. Bij de checkvraag in hoeverre zij deze maatregel hebben genomen als pensioenvoorziening, geeft 29% echter aan dat deze maatregel daar niets mee te maken had.
- Ook bij het sparen via een spaarrekening of deposito zien we veel ‘afvallers’: van de 55% die aangeeft deze maatregel te hebben genomen om na hun pensionering te kunnen blijven leven zoals nu, geeft 20% aan dat deze maatregel niet bedoeld was als pensioenvoorziening.

C2a. U heeft aangegeven maatregelen te hebben genomen. In hoeverre is de genomen maatregel bedoeld als pensioenvoorziening? *Basis: heeft een of meerdere maatregelen genomen*

Indicatief, vanwege een beperkt aantal waarnemingen

Op korte termijn staan veelal maatregelen gepland die veel anderen al genomen hebben, op langere termijn vooral maatregelen die velen nog van plan zijn

Verwachte startmoment treffen maatregelen

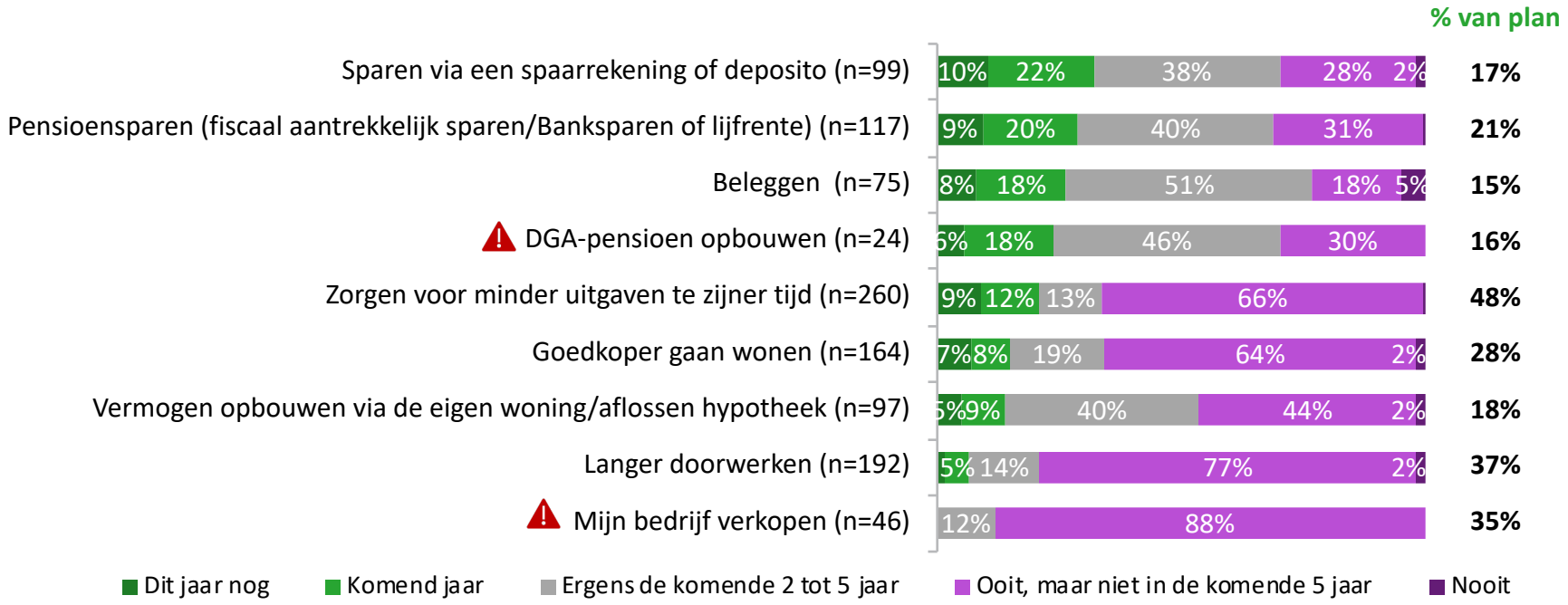

C5. Eerder gaf u aan dat u van plan bent om onderstaande maatregelen te treffen voor uw pensioen. Wanneer denkt u daarmee te beginnen?

Basis: is van plan om de betreffende maatregel te treffen en is jonger dan 55 jaar

- Maatregelen waarvan veel respondenten aangeven dat zij nog van plan zijn om die te gaan nemen, staan vaak pas over langere tijd op de planning: zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd, langer doorwerken, bedrijf verkopen, en goedkoper gaan wonen.
- Maatregelen waarvan de geïnteresseerden* relatief vaak aan geven dat zij die al genomen hebben, staan bij de overige geïnteresseerden (die het nog van plan zijn) vaak al op korte termijn op de planning: pensioensparen, vermogen opbouwen via de eigen woning/aflossen hypotheek, sparen, DGA-pensioen opbouwen, beleggen.

** Heeft het al gedaan of is het van plan*

Indicatief, vanwege een beperkt aantal waarnemingen

38% van de 55-plussers vindt achteraf dat zij eerder hadden moeten beginnen met hun maatregelen

Leeftijd bij start maatregelen

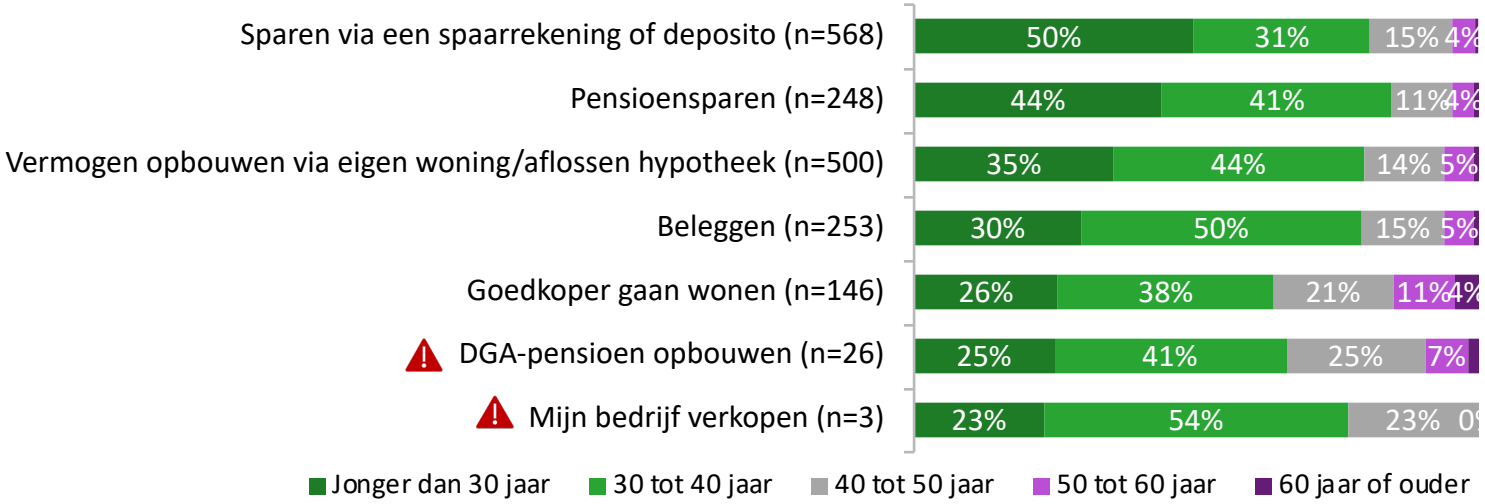

55-plussers: op tijd begonnen met de maatregelen?

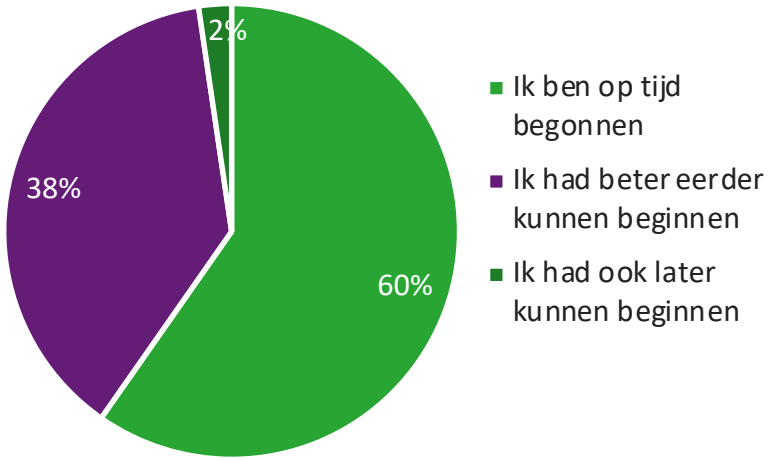

- Welke maatregelen met neemt, hangt samen met de leeftijd. Met sparen en pensioensparen begint men relatief vaak al voor de dertigste verjaardag (resp. 50% en 44%). Met beleggen en vermogen opbouwen via de eigen woning/aflossen hypotheek begint men relatief vaak tussen 30 en 40 jaar (50% en 44%). Goedkoper wonen doet men veelal pas op wat latere leeftijd.
- Wanneer 55-plussers die één of meerdere maatregelen hebben getroffen terugkijken, is 60% van mening dat zij op tijd zijn begonnen met de maatregelen voor hun pensioen. 38% vindt echter dat zij beter eerder hadden kunnen beginnen, gezien hun huidige financiële situatie. Met name laag opgeleiden zijn relatief vaak van mening dat zij beter eerder hadden kunnen beginnen (52%), evenals respondenten met een beneden modaal inkomen (54%)

C3. Hoe oud was u toen u begon met deze maatregel(en) voor uw pensioen? *Basis: heeft de betreffende maatregel genomen en is 30 jaar of ouder*

C4. Gezien uw huidige financiële situatie, vindt u dat u op tijd bent begonnen met de maatregelen voor uw pensioen? *Basis: heeft een of meerdere maatregelen genomen en is 55 jaar of ouder (n=425)*

Indicatief, vanwege een beperkt aantal waarnemingen

Belangrijkste boodschap die 55-plussers hun 30-jarige ik willen meegeven: “begin op tijd met extra sparen”

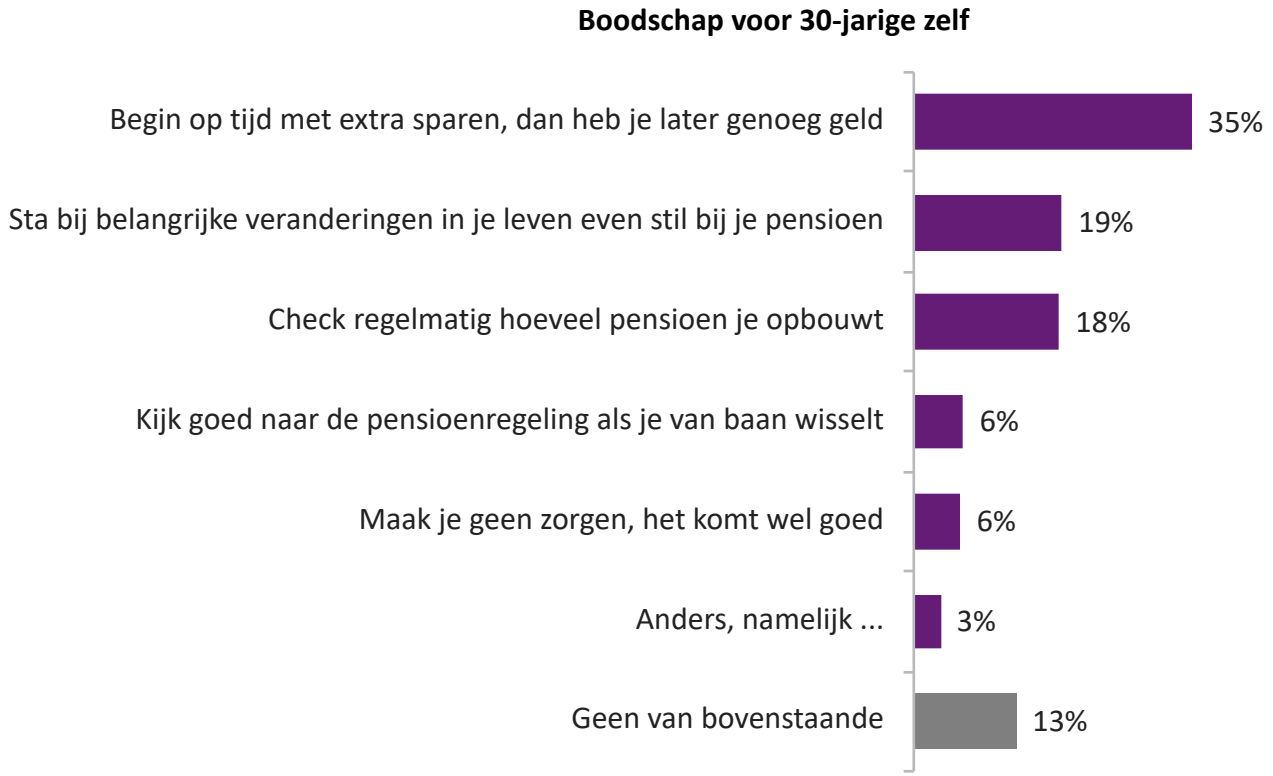

- Degenen met een beneden modaal inkomen, laag opgeleiden en vrouwen geven relatief vaak aan dat zij geen van de voorgelegde boodschappen aan hun jongere ik willen meegeven (resp. 23%, 17% en 19%).

E07. Als u terugkijkt, wat is het belangrijkste wat u graag tegen uw 30-jarige zelf zou willen zeggen als het gaat om pensioen(sparen)? *Basis: 55 jaar of ouder (n=497)*

Meerderheid is zich bewust van invloed van veranderingen in werk- en privésituatie op pensioen

Invloed gebeurtenissen op financiële situatie na pensionering - bewustzijn

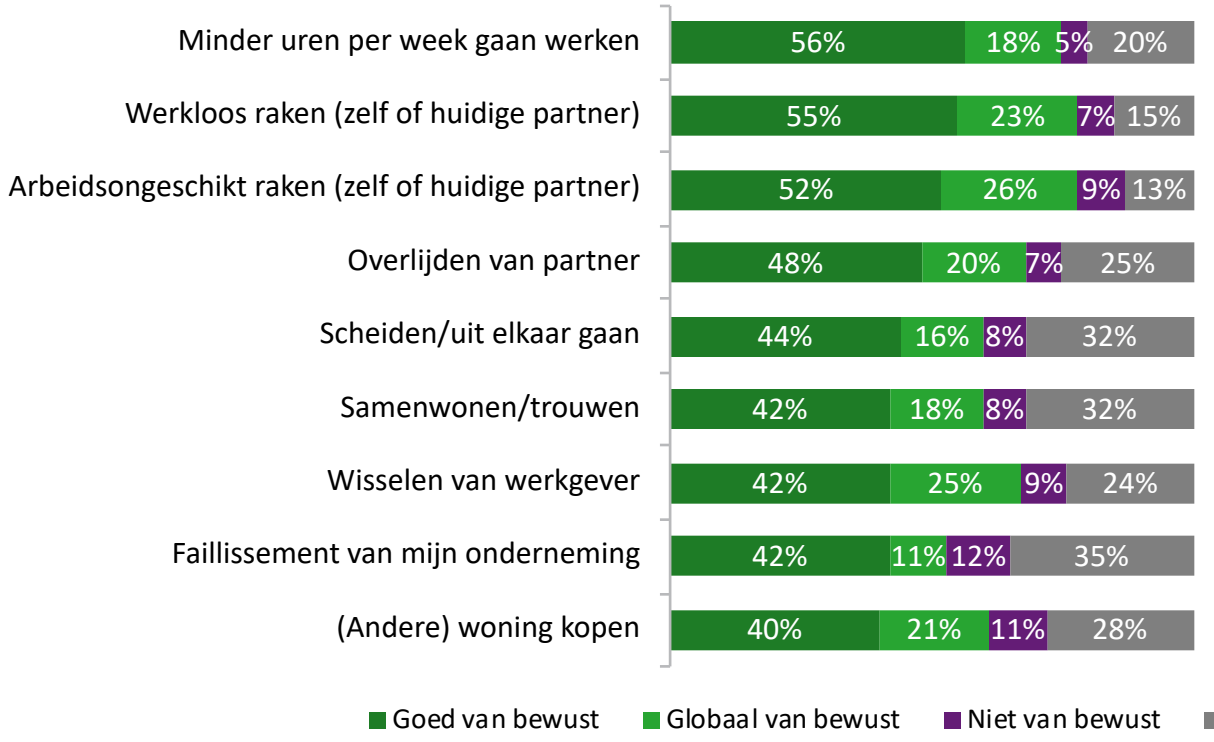

	2020*	2018	2016	2014	2013
Minder uren per week gaan werken	71%	56%	58%	62%	60%
Werkloos raken (zelf of huidige partner)	65%	56%	53%	55%	53%
Arbeidsongeschikt raken (zelf of huidige partner)	60%	50%	49%	49%	47%
Overlijden van partner	63%	52%	45%	46%	45%
Scheiden/uit elkaar gaan	64%	46%	51%	52%	47%
Samenwonen/trouwen	62%	45%	46%	50%	46%
Wisselen van werkgever	55%	42%	49%	45%	48%
Faillissement van mijn onderneming	65%	52%	49%	46%	47%
(Andere) woning kopen	56%	39%	27%	26%	33%

- De meerderheid van de beroepsbevolking is zich er (globaal) van bewust dat veranderingen in de werksituatie of privésituatie van invloed kunnen zijn op hun financiële situatie na pensionering. Bij het verlagen van het aantal werkuren is men zich daar het best van bewust.
- Een zuivere vergelijking met voorgaande jaren is niet te maken, doordat dit jaar voor het eerst 'niet van toepassing' als antwoordoptie is aangeboden. Wanneer we de respondenten die dat antwoord geven buiten beschouwing laten, lijkt het bewustzijn echter toegenomen.

* In 2020 is de antwoordoptie 'Niet van toepassing' toegevoegd. OM toch een vergelijking te kunnen maken met de voorgaande metingen, is het percentage 'goed bewust' herberekend zonder de respondenten die 'niet van toepassing' hebben geantwoord.

C6. Onderstaande gebeurtenissen in uw leven kunnen invloed hebben op uw financiële situatie na pensionering. Kunt u bij iedere gebeurtenis aangeven in hoeverre u zich bewust was/bent van deze invloed? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Bij veel levensgebeurtenissen houdt meer dan de helft zich niet of nauwelijks bezig met financiële gevolgen voor pensioen

Rekening gehouden met gevolgen (enige/sterke mate)

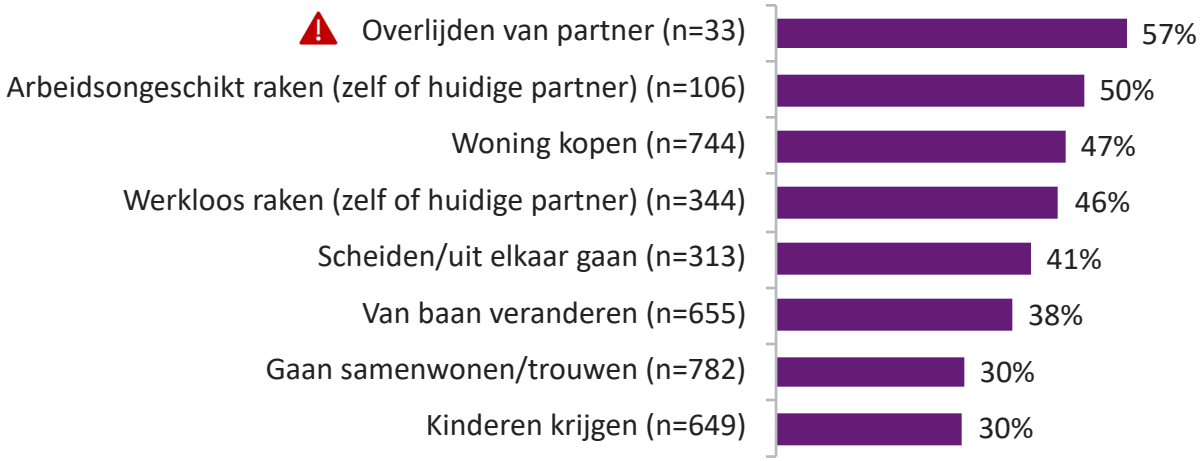

Informatie ingewonnen over gevolgen

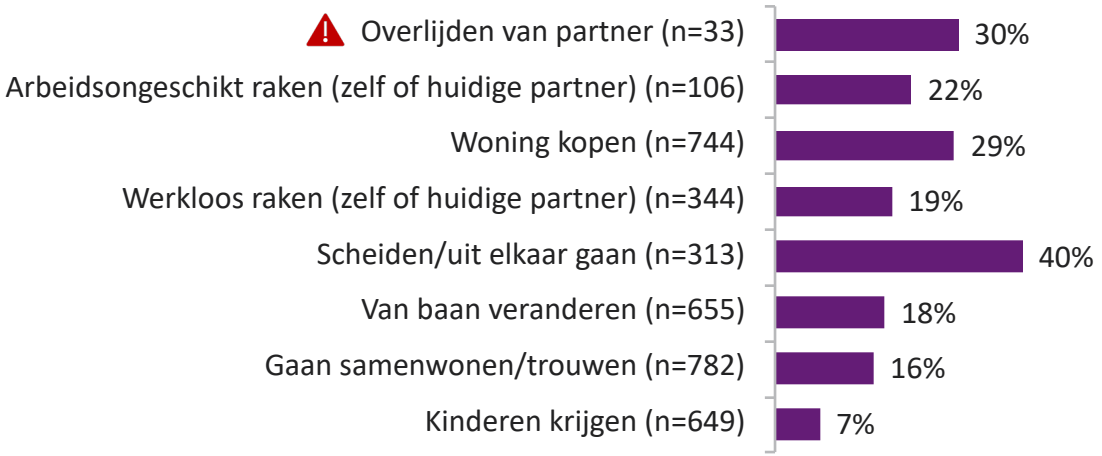

**Let op: Indicatief wegens lage n (<50)* *Voor gedetailleerdere informatie, zie volgende pagina*

- Het verschilt sterk per gebeurtenis die men heeft meegemaakt of men daarbij rekening heeft gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering. Met name bij overlijden van de partner en arbeidsongeschiktheid heeft men hier oog voor, bij samenwonen/trouwen en kinderen krijgen wat minder. Vergeleken met 2018 heeft men nu vaker rekening gehouden met de financiële gevolgen bij het kopen van een woning (47% vs. 38%) en het krijgen van kinderen (30% vs. 22%).
- Ook verschilt het per gebeurtenis of men informatie heeft ingewonnen over de financiële gevolgen na pensionering. Dit heeft men met name gedaan bij scheiden/uit elkaar gaan, overlijden van de partner en bij het kopen van een woning, en veel minder bij het krijgen van kinderen.

C8. In hoeverre heeft u bij onderstaande gebeurtenissen (die u heeft meegemaakt) rekening gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering?

C9. Bij welke van onderstaande gebeurtenissen die u heeft meegemaakt, heeft u informatie ingewonnen over de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering?

Basis C8 en C9: heeft de betreffende gebeurtenis meegemaakt

Indicatief, vanwege een beperkt aantal waarnemingen

Men houdt met name bij overlijden partner en arbeids-ongeschiktheid rekening met de gevolgen voor pensioen

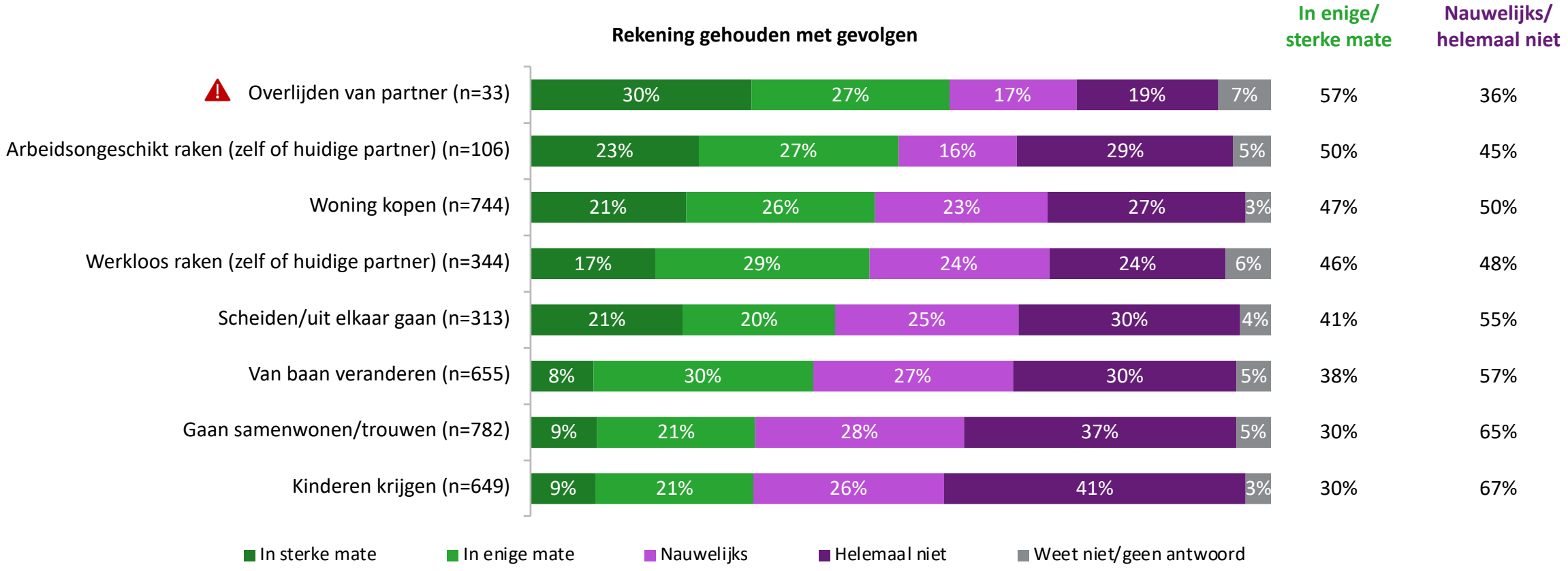

C8. In hoeverre heeft u bij onderstaande gebeurtenissen (die u heeft meegemaakt) rekening gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering?
Basis: heeft de betreffende gebeurtenis meegemaakt

Indicatief, vanwege een beperkt aantal waarnemingen

Overlijdensrisicoverzekering is meest genomen maatregel om inkomensverlies door overlijden op te vangen

Maatregelen voor opvangen wegvallen inkomen door overlijden

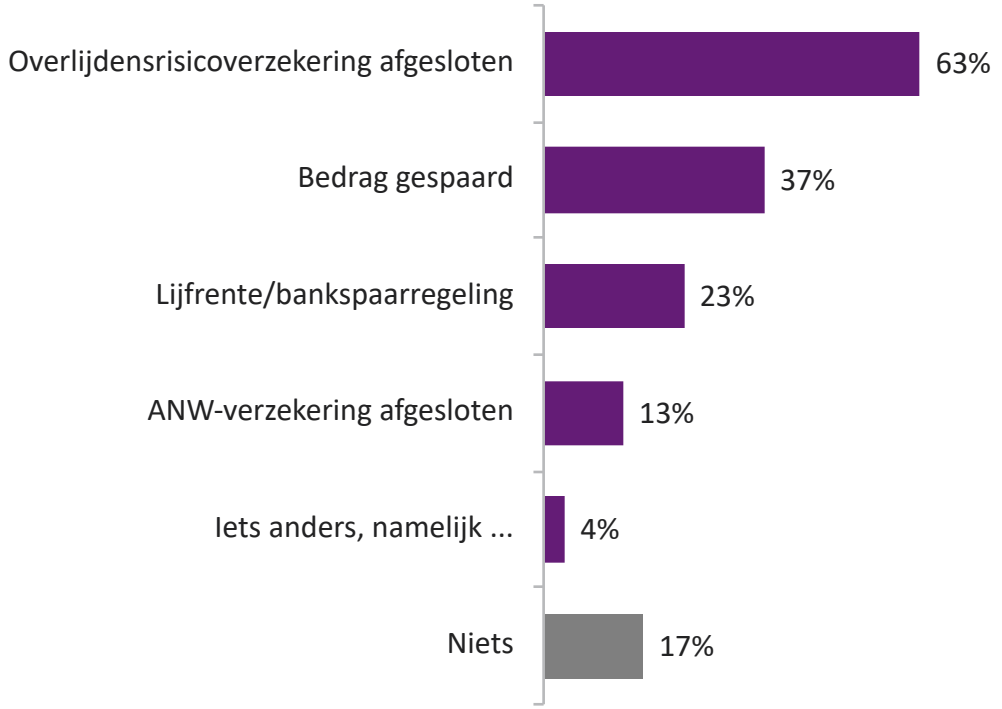

- 63% van de beroepsbevolking met een partner (getrouwd/geregistreerd partnerschap/samenlevingscontract) heeft een overlijdensrisicoverzekering afgesloten. Dit is relatief vaak gedaan door de leeftijdsgroep 35-49 jaar (70%), door hoogopgeleiden (67%) en door degenen met een bovenmodaal inkomen (66%).
- Laagopgeleiden en degenen met een modaal inkomen geven relatief vaak aan dat zij niets gedaan hebben (resp. 25% en 29%).

G04. Wat heeft u geregeld om het wegvallen van een inkomen (van uzelf of uw partner) door overlijden op te vangen?
Basis: is getrouwd/heeft geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract (n=680)

Verdiepen in pensioen

Men heeft beter zicht op partnerpensioen bij eigen pensioenregeling dan bij die van de partner

Partner aangemeld bij eigen pensioenfonds/-verzekeraar

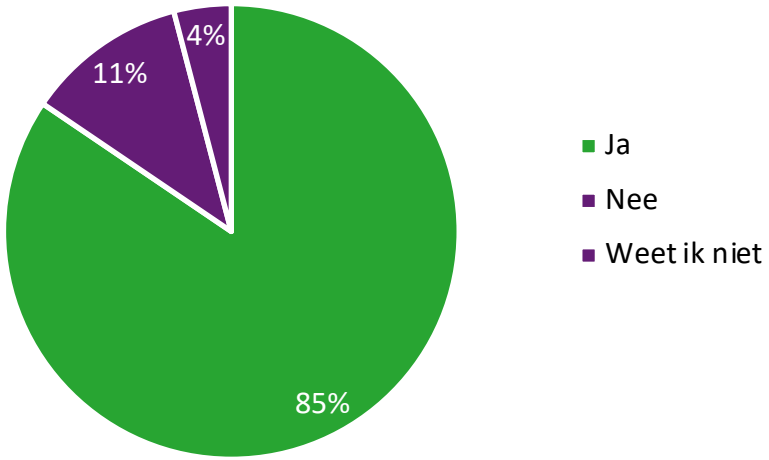

Zelf aangemeld bij pensioenfonds/-verzekeraar van partner

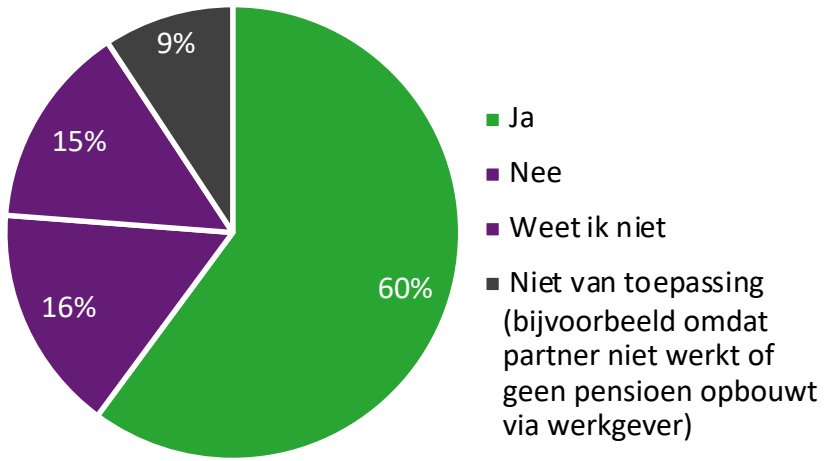

- 64% van de respondenten is getrouwd, heeft een geregistreerd partnerschap of heeft een samenlevingscontract.
- Van hen geeft de meerderheid (85%) aan dat de partner is aangemeld bij het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar waar zij zelf pensioen opbouwen via hun werkgever. Andersom is 60% aangemeld bij het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de partner.
- Men geeft vaker aan niet te weten of er sprake is van partnerpensioen bij het pensioen van de partner dan bij het eigen pensioen (15% vs. 4%).

G02. Is uw partner aangemeld bij uw pensioenfonds of pensioenverzekeraar? *Basis: bouwt pensioen op via werkgever en is getrouwd/heeft geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract (n=459)*

G03. Bent u aangemeld bij het pensioenfonds of pensioenverzekeraar van uw partner? *Basis: is getrouwd/heeft geregistreerd partnerschap of samenlevingscontract (n=680)*

Vergeleken met vier jaar geleden is men meer bezig met het pensioen

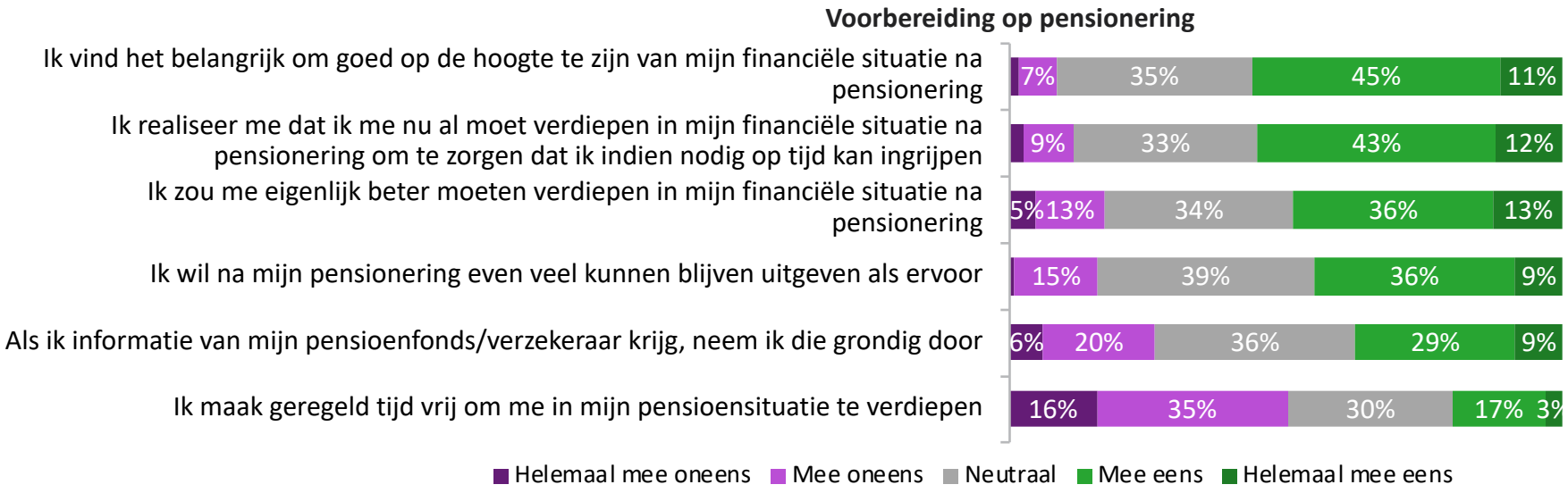

	(Helemaal) mee eens				
	2020	2018	2016	2014	2013
Ik vind het belangrijk om goed op de hoogte te zijn van mijn financiële situatie na pensionering	56%	52%	**46%**	50%	48%
Ik realiseer me dat ik me nu al moet verdiepen in mijn financiële situatie na pensionering om te zorgen dat ik indien nodig op tijd kan ingrijpen	55%	56%	50%	54%	54%
Ik zou me eigenlijk beter moeten verdiepen in mijn financiële situatie na pensionering	49%	52%	49%	53%	55%
Ik wil na mijn pensionering even veel kunnen blijven uitgeven als ervoor	45%	44%	45%	47%	43%
Als ik informatie van mijn pensioenfonds/verzekeraar krijg, neem ik die grondig door	37%	34%	**31%**	34%	32%
Ik maak geregeld tijd vrij om me in mijn pensioensituatie te verdiepen	**20%**	15%	11%	11%	10%

Groene percentages: significant hoger dan 2018

- Sinds 2016 is het deel van de beroepsbevolking dat het belangrijk vindt om goed op de hoogte te zijn van zijn of haar financiële situatie na pensionering steeds verder gegroeid. Meer mensen geven dan ook aan dat zij geregeld tijd vrijmaken om zich in hun pensioensituatie te verdiepen en meer mensen nemen de informatie van hun pensioenfonds/-verzekeraar grondig door. Met name mannen en 50-plussers vinden het belangrijk om goed op de hoogte te zijn en verdiepen zich regelmatig in hun situatie.
- Toch zijn er nog steeds genoeg mensen die hier nog niet zo mee bezig zijn. De helft geeft bijvoorbeeld aan dat zij zich eigenlijk beter zouden moeten verdiepen in hun financiële situatie na pensionering (relatief vaak degenen onder de 50 jaar) en 26% neemt informatie van hun pensioenfonds/-verzekeraar niet grondig door (relatief vaak vrouwen, degenen jonger dan 50 jaar en hoogopgeleiden).
- 50-plussers en hoogopgeleiden realiseren zich relatief vaak dat ze zich nu al moeten verdiepen in hun financiële situatie na pensionering

D1. Hieronder staat een aantal stellingen over hoe u op dit moment omgaat met informatie over pensioen en uw situatie na pensionering. Kunt u steeds aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent?
Basis: alle respondenten (n=1.022)

14% heeft zich nog nooit verdiept in zijn of haar pensioen en de meesten van hen zijn dat voorlopig ook niet plan

Voor het laatst verdiept in uw pensioen

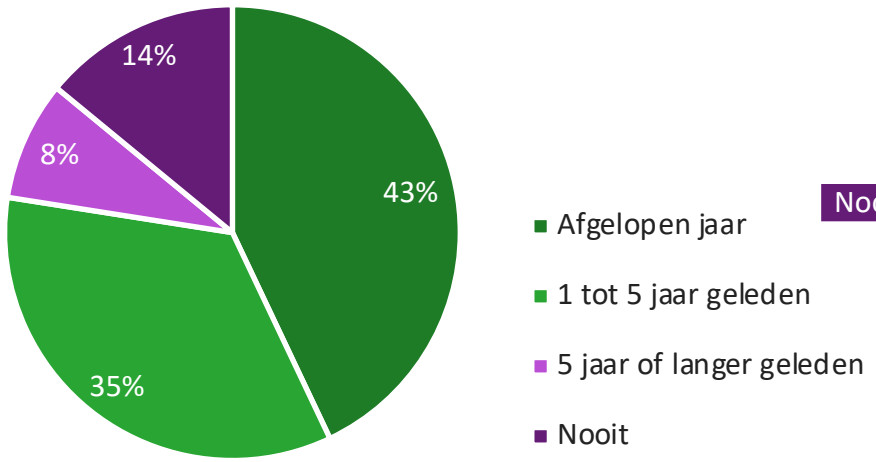

Nooit verdiept

Van plan te verdiepen in uw pensioen

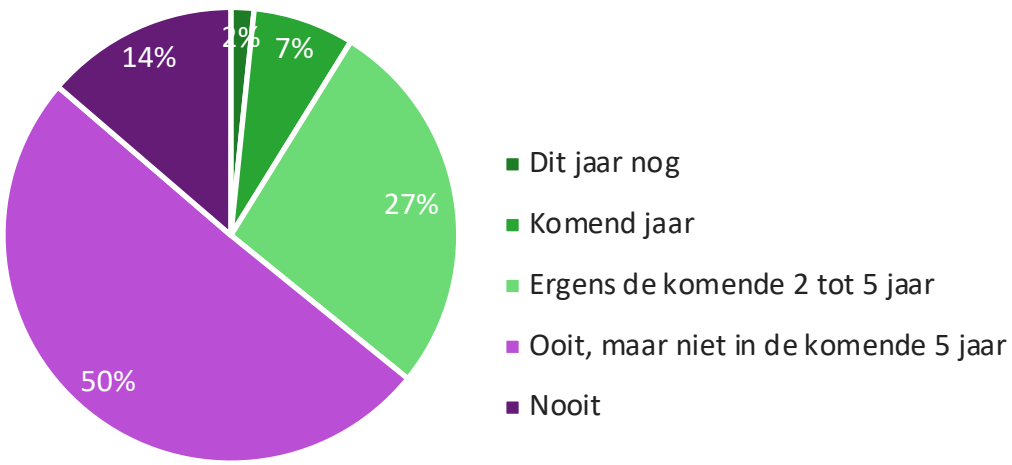

- 14% heeft zich nog nooit verdiept in zijn of haar pensioen. Dit is met name het geval onder de jongste doelgroep, jonger dan 35 jaar (23%). Maar ook van de 50-plussers geeft nog 10% aan zich hier nooit in verdiept te hebben.
- Van degenen die zich nog niet eerder verdiept hebben in hun pensioen, is 36% van plan om dat ik de komende vijf jaar wel te gaan doen. De helft zegt het ooit wel te gaan doen, maar niet in de komende vijf jaar en 14% geeft aan dit helemaal niet van plan te zijn.

E01. Wanneer heeft u zich voor het laatst verdiept in uw pensioen? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

E04. Wanneer bent u van plan om u te verdiepen in uw pensioen? *Basis: heeft zich niet verdiept in zijn/haar pensioen (n=112)*

32% vindt dat hij of zij zich te laat is gaan verdiepen in zijn pensioen

Leeftijd voor het eerst verdiept in pensioen

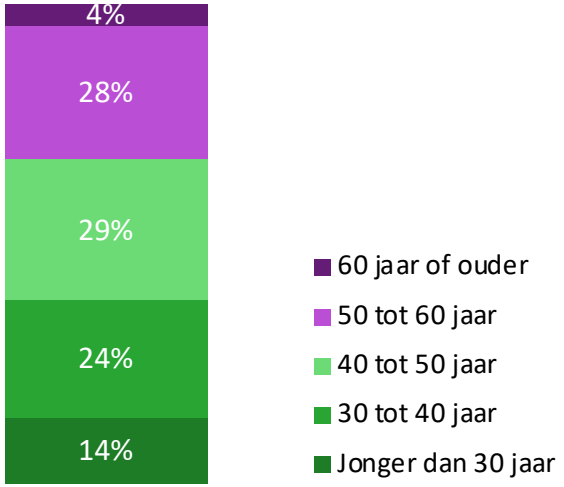

Op tijd begonnen met verdiepen?

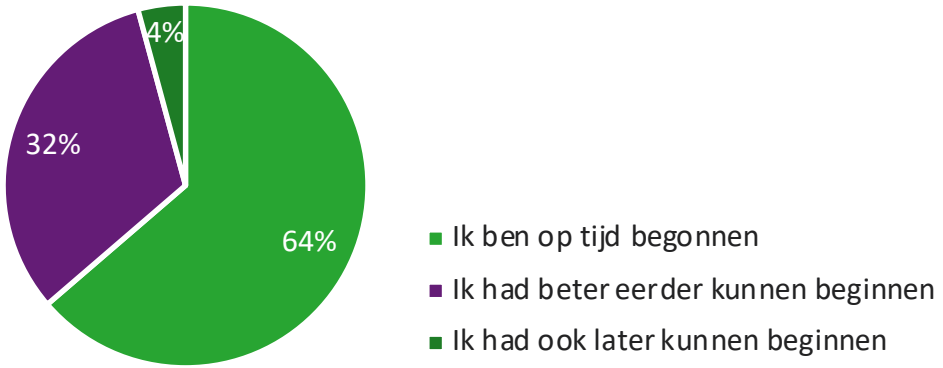

- Over het algemeen geldt: hoe jonger men is begonnen, des vaker geeft men aan dat men op tijd is begonnen. Hoe ouder men is begonnen, des te vaker geeft men aan dat men beter eerder had kunnen beginnen.

Leeftijd voor het eerst verdiept in pensioen →	<30 jaar	30-40 jaar	40-50 jaar	50-60 jaar	60+ jaar
Ik ben op tijd begonnen	89%	73%	67%	45%	62%
Ik had beter eerder kunnen beginnen	10%	24%	31%	47%	38%
Ik had ook later kunnen beginnen	1%	3%	2%	8%	0%

E02. Hoe oud was u toen u zich voor het eerst in uw pensioen verdiepte? *Basis: heeft zich weleens verdiept in zijn/haar pensioen en is 55 jaar of ouder (n=456)*

E03. Gezien uw huidige financiële situatie, vindt u dat u op tijd bent begonnen met u te verdiepen in uw pensioen? *Basis: heeft zich weleens verdiept in zijn/haar pensioen en is 55 jaar of ouder (n=456)*

Degenen die zich nooit hebben verdiept in hun pensioen, hebben geen idee hoeveel tijd dat zal kosten

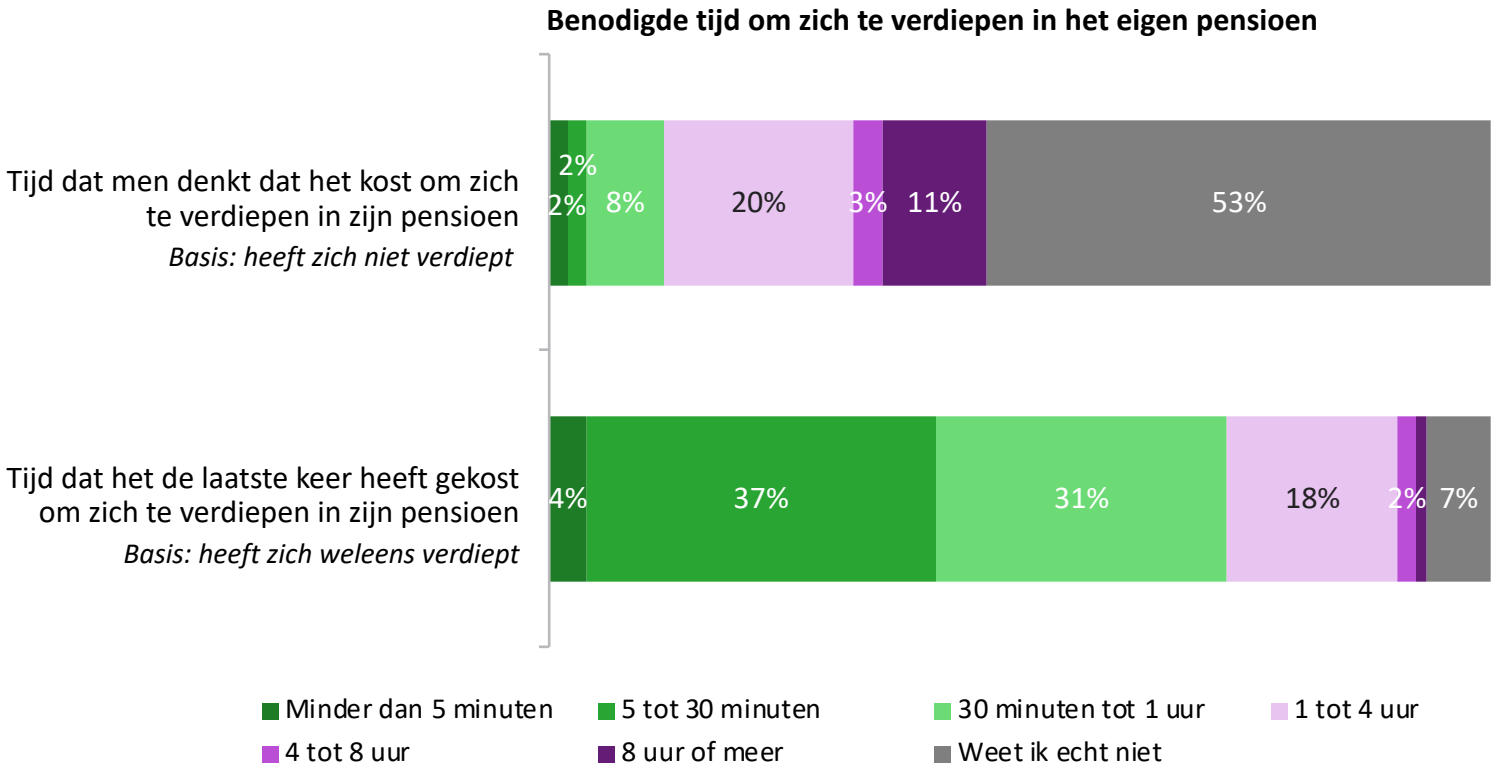

- Degenen die zich niet eerder verdiept hebben in hun pensioen, hebben in veel gevallen geen idee hoeveel tijd hen dat zal kosten (53%). De meest gemaakte inschatting ligt tussen de 1 en 4 uur.
- Degenen die zich weleens in hun pensioen hebben verdiept, besteedden daar de laatste keer vaak 5 tot 30 minuten aan (37%) of 30 minuten tot 1 uur (31%). Dat is een stuk minder dan de inschatting die de 'niet-verdiepers' maken. Echter, het kan zijn dat de 'verdiepers' er eerder al eens meer tijd in hebben gestoken, waardoor het hen de laatste keer minder tijd kostte.

E05. Hoeveel tijd denkt u dat het kost om u te verdiepen in uw pensioen? *Basis: heeft zich niet verdiept in zijn/haar pensioen (n=112)*

E06. Hoeveel tijd schat u in dat het u de laatste keer heeft gekost om uzelf te verdiepen in uw pensioen? *Basis: heeft zich weleens verdiept in zijn/haar pensioen (n=910)*

Informatiebronnen over pensioen vaker geraadpleegd dan in 2018; Mijnpensioenoverzicht.nl het meest geraadpleegd

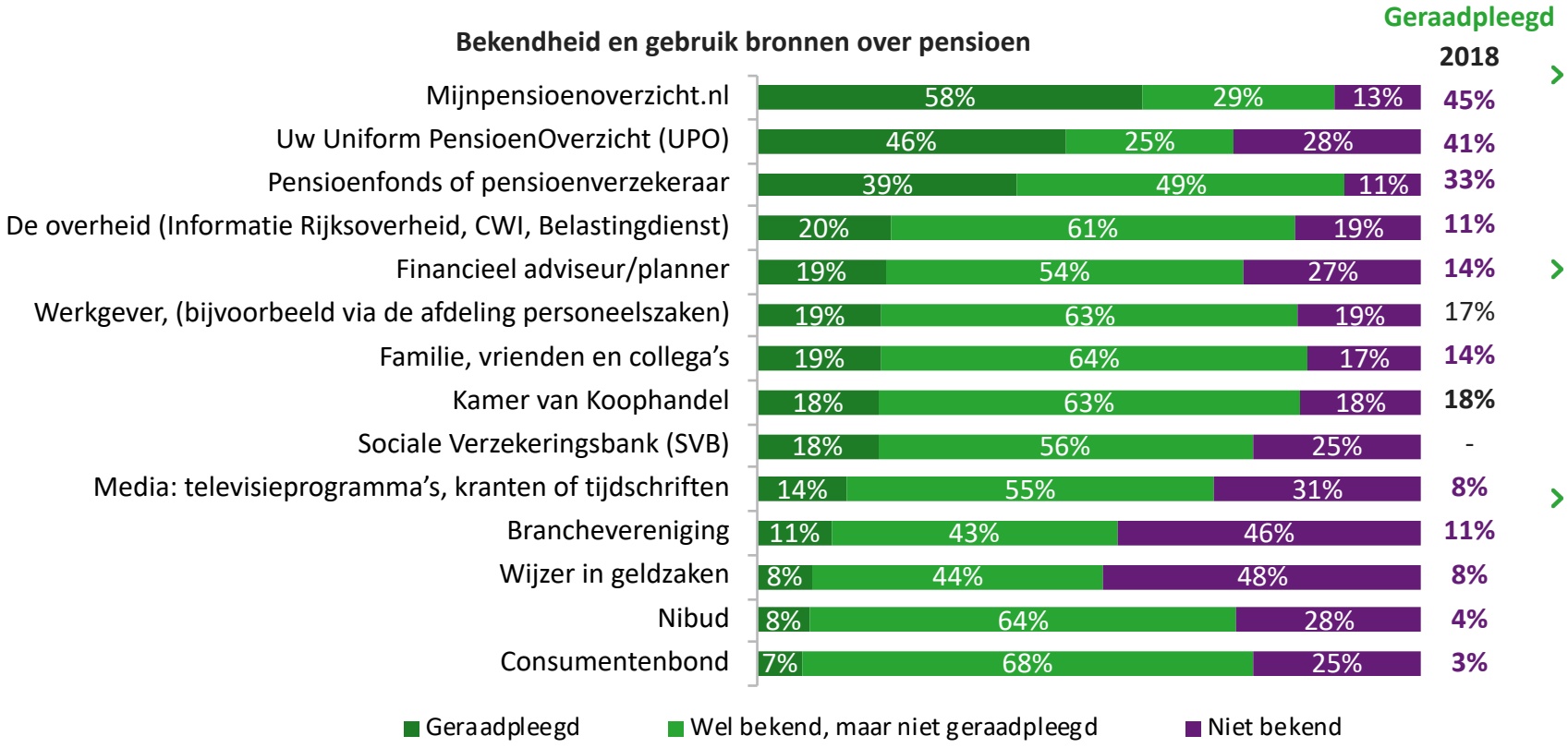

Sinds 2013 is het gebruik van Mijnpensioenoverzicht.nl steeds verder toegenomen (2013: 32%, 2014: 34%, 2016: 41%, 2018: 45%, 2020: 58%). Ook voor de meeste andere bronnen is een toename zichtbaar in het raadplegen.

Ondernemers hebben vaker dan de overige beroepsbevolking een financieel adviseur/planner (31%) geraadpleegd of de overheid (28%), familie/vrienden/ collega's (28%) of het Nibud (13%). Met de werkgever als informatiebron zijn zij niet zo bekend (34% niet bekend).

Verder worden diverse bronnen vaker geraadpleegd door mannen, degenen met een boven modaal inkomen en de wat oudere leden van de beroepsbevolking .Jongeren (<35 jaar) raadplegen relatief vaak familie, vrienden en collega's (28%) en Wijzer in geldzaken (17%).

D2. Welke van onderstaande bronnen zijn bij u bekend voor informatie over pensioenen? En van welke heeft u weleens gebruikgemaakt voor informatie over pensioenen?
Basis: alle respondenten (n=1.022)

Paarse percentages: significant lager dan in 2020

Er leven veel vragen rondom pensioen – een selectie…

Welk bedrag krijg ik? Is dat genoeg?
- Als je een pensioenoverzicht ziet, zie je een bepaalde waarde staan, de waarde van het pensioen op dat moment. Maar wat je dan uitgekeerd krijgt zodra je met pensioen gaat?
- Ga ik genoeg inkomen krijgen?
- Hoe definitief is het bedrag wat ik nu aflees?
- Hoe hoog wordt mijn pensioenuitkering?
- Hoeveel heb ik opgebouwd?
- Hoeveel houdt ik netto daadwerkelijk over?
- Heb ik na mijn pensionering genoeg geld om rond te komen?
- Hoeveel inkomsten en uitgaven zal ik ongeveer hebben?

Op welke leeftijd kan ik met pensioen?
- Wanneer kan ik met pensioen?
- De belangrijkste vraag op dit moment is of de pensioengerechtigde leeftijd de komende jaren nog verandert naar aanleiding van de meest recente ontwikkelingen?
- Eerder stoppen met werken en eerder pensioen opnemen.
- Hoe lang moet ik doorwerken?

Wat is de invloed van levensgebeurtenissen?
- Hoe mijn pensioen is veranderd nadat ik van baan ben veranderd.
- Hoe pakt het uit als ik ziek word, mijn partner verlies enz.? Wat scheelt het als ik een jaar langer doorwerk?
- Ik ben arbeidsongeschikt geraakt en dat percentage wordt opgehoogd. Wat is de consequentie? Ik overweeg om op mijn 62e te stoppen met werken. Wat betekent dat voor mijn pensioen?
- I.v.m. samenwonen, wat gebeurt er met mijn pensioen?
- Vragen naar wat er gaat gebeuren bij een scheiding?

Wat kan ik zelf doen?
- De hoogte. De mogelijkheden van extra financiering om het pensioen op te hogen.
- Eigenlijk vooral wat mijn inkomen zal zijn zodra ik met pensioen ga. Waarschijnlijk een flink stuk lager dan wat ik nu verdien: wat kun je het beste doen om niet al te ver omlaag te duikelen in inkomen?
- Hoe kan ik met een arbeidsongeschiktheidsuitkering (hoogte sociaal minimumloon) mijn pensioen verder gaan opbouwen?
- Hoe kan ik mijn pensioen aanvullen met mijn huidige inkomen?
- Wat is realistischerwijze noodzakelijk nu te doen en wat kan ik nu doen?

Is er straks nog wel pensioen voor mij?
- Behoort een pensioen binnen enkele jaren nog wel tot de mogelijkheden...?
- Bestaat er nog wel pensioen over 30 jaar?
- Het behoud van pensioen. Met de bemoeienis van de ECB zie je dat onze pensioengelden aan het verdampen zijn. Al meer dan 10 jaar is er niet geïndexeerd en het zit er aan te komen dat er zelfs gekort gaat worden. Hoe lang blijft dit nog acceptabel en blijven we dit maar slikken dat er zo met ons geld wordt omgegaan?

Wat is er veranderd/gaat er nog veranderen?
- Dekt mijn pensioen in voldoende mate de uitgaven die ik heb en wat kan ik nog verwachten qua verlagingen?
- Als het pensioensysteem verandert, blijft er dan nog wel iets over of moet ik alles zelf regelen?
- Consequenties nieuw pensioenstelsel?
- Heel veel onzekerheid door Corona. Daardoor kan in de toekomst alles veranderen. Is de nieuwe pensioenregeling wel zo gunstig? Ik vrees van niet.
- Het nieuwe pensioenakkoord kan goed uitpakken of heel slecht als we afhankelijk worden van beleggingsrendementen.
- Wat gaat er veranderen in de komende jaren?

Overige vragen
- Hoe de verdeling is van pensioen voor ex-partner.
- Hoe het zit met een pensioen dat is buitenland opgebouwd?
- Is het verstandig om al je pensioen over te hevelen naar 1 beheerder?
- Waardeoverdracht, hoe regel je dit en waar vind ik informatie?
- Waarom bouw ik zo weinig op bij dit pensioenfonds / waarom bouw je niet bij ieder pensioenfonds hetzelfde op?
- Wat voor invloed heeft corona op mijn pensioen en aow?

E08. We willen graag weten wat voor vragen er leven rondom pensioen. Welke vraag/vragen rondom pensioen heeft u? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Bijlage

Inschatting inkomen bij pensionering – exclusief de gokkers

Inschatting inkomen bij pensionering (% van het laatst verdiende inkomen)

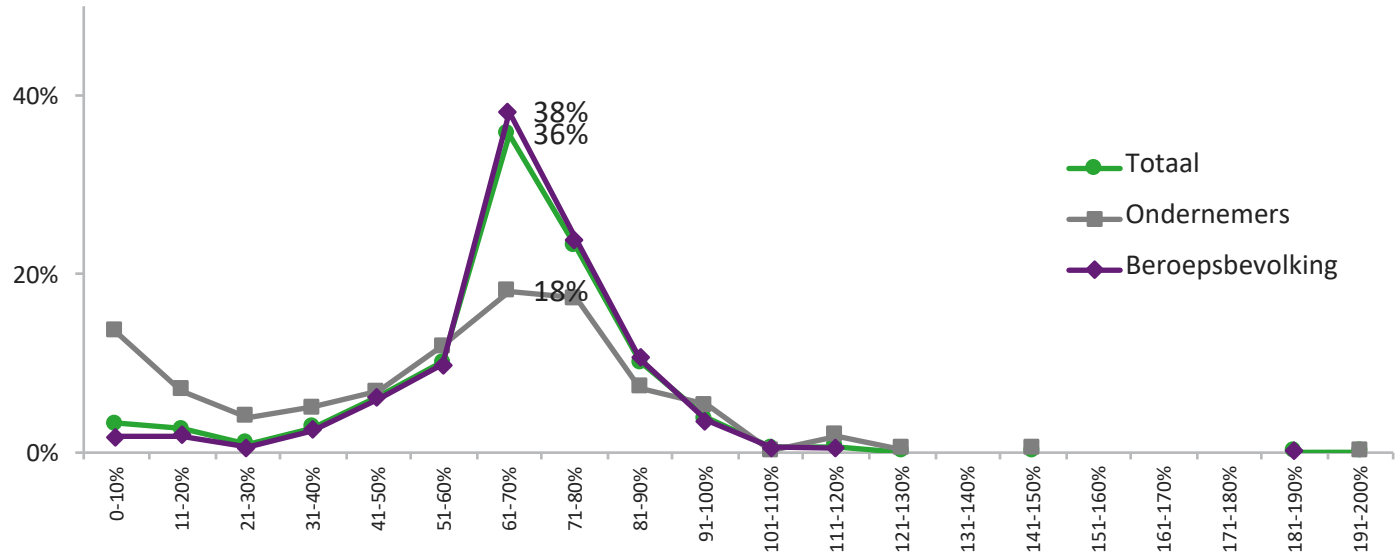

Zekerheid over eigen inschatting

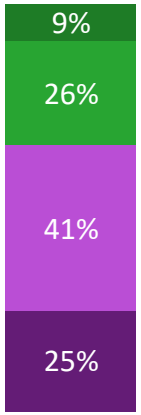

- Ik weet dit heel zeker (ik heb mij verdiept in de cijfers & feiten die tot nu toe bekend zijn)
- Ik weet dit tamelijk zeker (ik heb mij er weleens in verdiept)
- Ik ben hier niet zo zeker van (het was een schatting)
- Ik heb eigenlijk geen idee (het was een gok)

Deze groep gokkers is in de linker grafiek buiten beschouwing gelaten.

B3a. Kunt u inschatten hoe hoog uw inkomen bij pensionering (inclusief AOW-uitkering) zal zijn? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

B3b. Hoe zeker bent u van uw eigen inschatting? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

39% verwacht bij pensionering minder inkomen te krijgen dan men denkt nodig te hebben

Verschil tussen verwacht en benodigd inkomen bij pensionering (% van laatst verdiende inkomen)

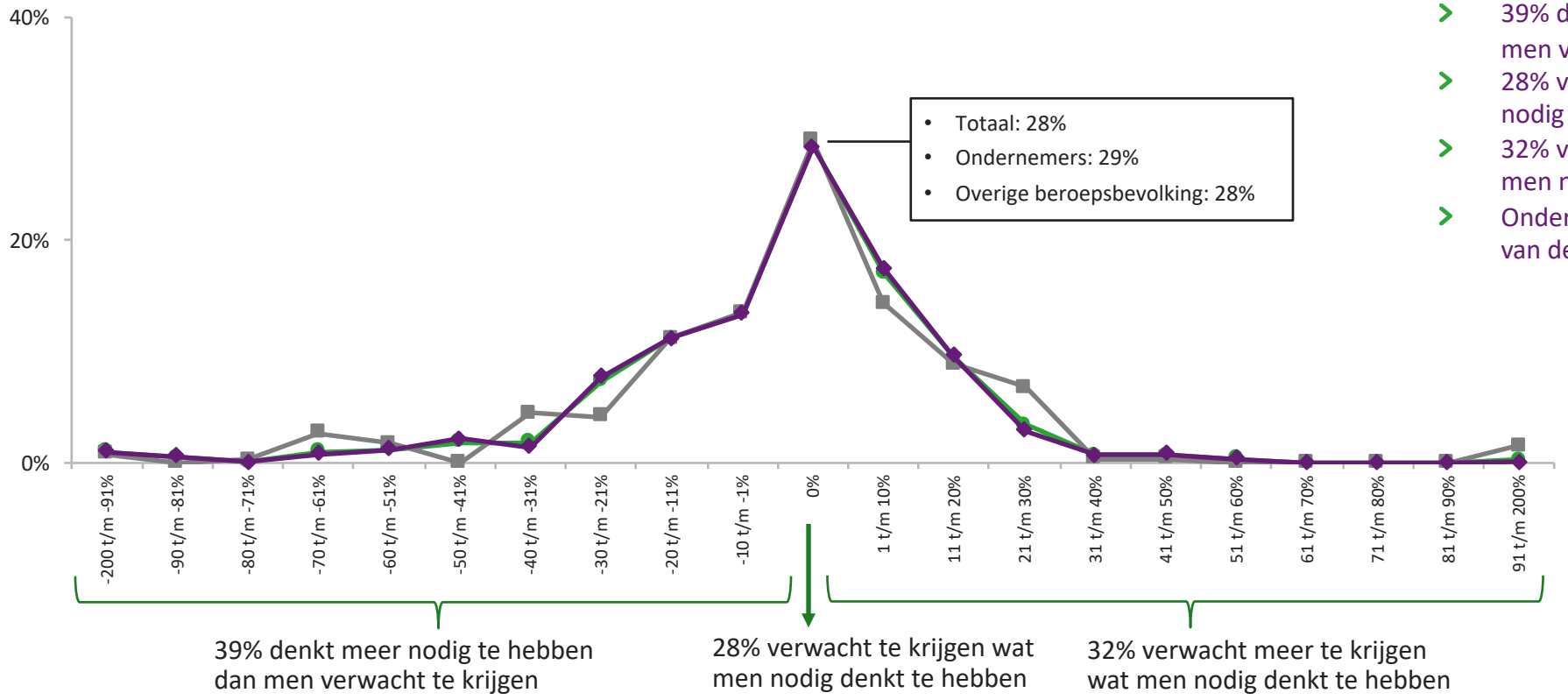

- 39% denkt meer nodig te hebben dan men verwacht te krijgen.
- 28% verwacht te krijgen wat men nodig denkt te hebben.
- 32% verwacht meer te krijgen dan men nodig denkt te hebben.
- Ondernemers verschillen hierin niet van de overige beroepsbevolking.

Totaal
Ondernemers
Beroepsbevolking

Verschil tussen B3a (verwacht inkomen) en B3c (benodigd inkomen)

Overzichtstabel maatregelen

	Maatregel genomen	Startleeftijd *Basis: 30 jaar of ouder*	Maatregel van plan	Verwachte startmoment *Basis: jonger dan 55 jaar*
Sparen via een spaarrekening of deposito	55%	• 50% < 30 jaar • 31% 30-40 jaar • 19% 40+ jaar	17%	• 32% dit jaar/komend jaar • 38% in de komende 2-5 jaar • 28% ooit (> 5 jaar)
Pensioensparen (fiscaal aantrekkelijk sparen/Banksparen of lijfrente)	21%	• 44% < 30 jaar • 41% 30-40 jaar • 15% 40+ jaar	21%	• 29% dit jaar/komend jaar • 40% in de komende 2-5 jaar • 31% ooit (> 5 jaar)
Beleggen	21%	• 30% < 30 jaar • 50% 30-40 jaar • 21% 40+ jaar	15%	• 26% dit jaar/komend jaar • 51% in de komende 2-5 jaar • 18% ooit (>5 jaar)
Vermogen opbouwen via de eigen woning/aflossen hypotheek	50%	• 35% < 30 jaar • 44% 30-40 jaar • 20% 40+ jaar	18%	• 14% dit jaar/komend jaar • 40% in de komende 2-5 jaar • 44% ooit (> 5 jaar)
Goedkoper gaan wonen	14%	• 26% < 30 jaar • 38% 30-40 jaar • 36% 40+ jaar	28%	• 15% dit jaar/komend jaar • 19% in de komende 2-5 jaar • 64% ooit (> 5 jaar)
Zorgen voor minder uitgaven te zijner tijd	26%		48%	• 21% dit jaar/komend jaar • 13% in de komende 2-5 jaar • 66% ooit (> 5 jaar)
Langer doorwerken	5%		37%	• 7% dit jaar/komend jaar • 14% in de komende 2-5 jaar • 77% ooit (> 5 jaar)
DGA-pensioen opbouwen *(Basis: ondernemers)*	13%	• 25% < 30 • 41% 30-40 jaar • 34% 40+ jaar	16%	• 24% dit jaar/komend jaar • 46% in de komende 2-5 jaar • 30% ooit (> 5 jaar)
Mijn bedrijf verkopen *(Basis: ondernemers)*	2%	• 23% < 30 jaar • 54% 30-40 jaar • 23% 40+ jaar	36%	• 12% in de komende 2-5 jaar • 88% ooit (> 5 jaar)

Overzichtstabel gebeurtenissen

	Goed bewust van invloed op financiële situatie na pensionering (tussen haakjes: excl. 'n.v.t.')	**Rekening gehouden met de gevolgen voor de financiële situatie na pensionering?** *Basis: heeft gebeurtenis meegemaakt*	**Informatie ingewonnen** *Basis: heeft gebeurtenis meegemaakt*
Samenwonen	60% (62%)	30%	16% (incl. trouwen)
Scheiden/uit elkaar gaan	60% (64%)	41%	40%
(Andere) woning kopen	61% (56%)	47%	29%
Wisselen van werkgever/van baan veranderen	67% (55%)	38%	18%
Minder uren per week gaan werken	74% (71%)		
Overlijden van partner	68% (63%)	57%	30%
Arbeidsongeschikt raken (zelf of huidige partner)	78% (60%)	50%	22%
Werkloos raken (zelf of huidige partner)	78% (65%)	46%	19%
Faillissement van mijn onderneming	53% (65%)		
Kinderen krijgen		30%	7%

Ervaring met levensgebeurtenissen

C7. Kunt u aangeven welke van onderstaande gebeurtenissen u in uw leven heeft meegemaakt? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Geschatte AOW-leeftijd

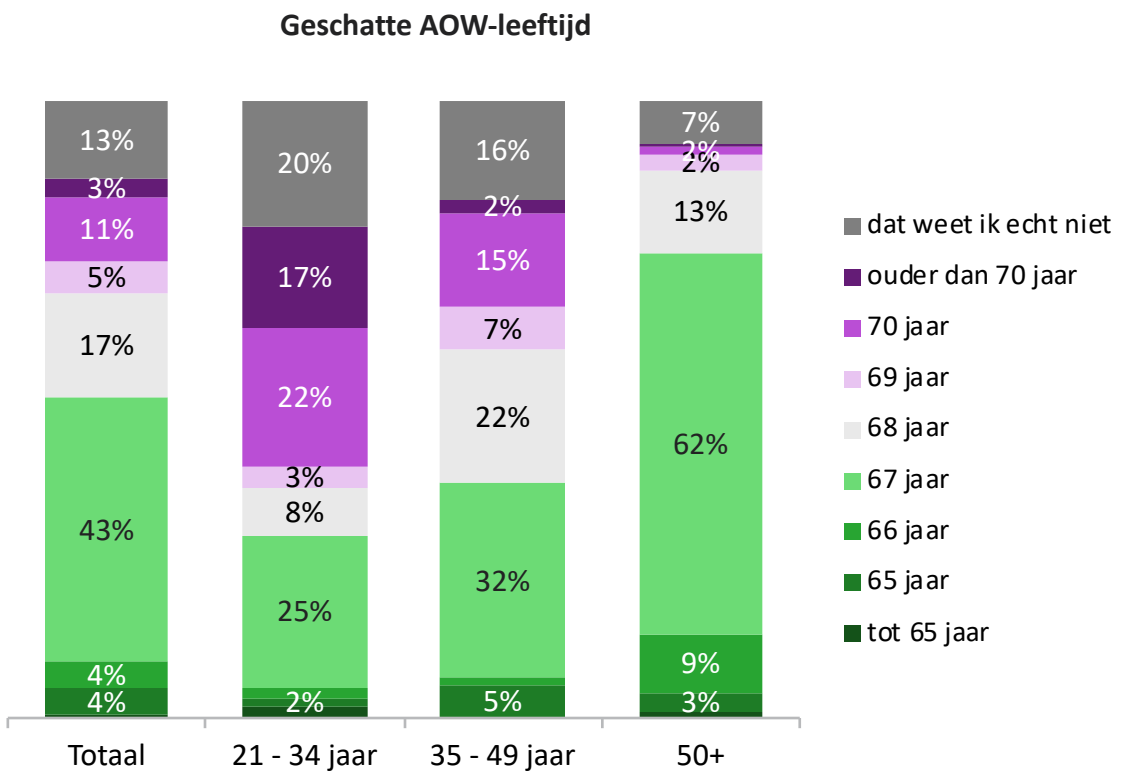

F01. Op welke leeftijd schat u in dat u uw eerste AOW-uitkering zult ontvangen? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Respondenten die vaker wakker liggen van hun pensioen ervaren ook meer financiële stress

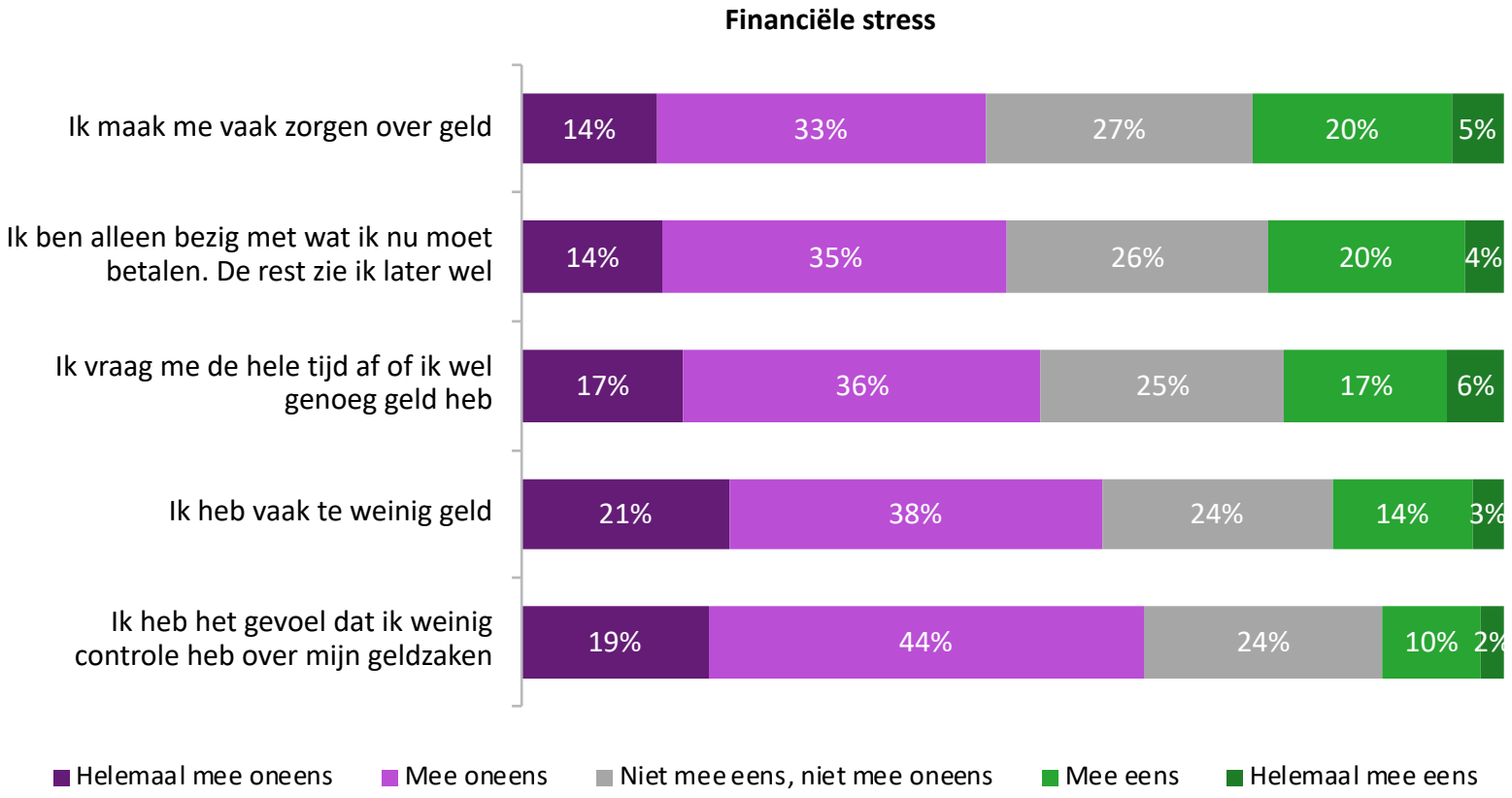

- Degenen die regelmatig of vaak wakker liggen van hun pensioen zijn het met al deze stellingen relatief vaak (helemaal) eens.
- Jongeren onder de 35 jaar en degenen met een beneden modaal inkomen zijn het relatief vaak eens met de stellingen.

G05. In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande uitspraken? *Basis: alle respondenten (n=1.022)*

Onderzoeksverantwoording

Met wie we hebben gesproken

- Het onderzoek is uitgevoerd onder de Nederlandse beroepsbevolking in de leeftijdsklasse 21-67 jaar
- In totaal is de vragenlijst ingevuld door 1.022 respondenten, waaronder 255 ondernemers en 767 leden van de overige beroepsbevolking (werkend of beschikbaar om te werken voor minimaal 12 uur per week)
- De data zijn achteraf gewogen naar leeftijd, geslacht, opleiding en werkzaamheid zodat de uitkomsten representatief zijn voor de doelgroep

Hoe hebben we met ze gesproken

- De data zijn verzameld middels een online kwantitatieve vragenlijst, bestaande uit 47, voornamelijk gesloten vragen. De gemiddelde invulduur was 11 minuten.
- Dataverzameling vond plaats van 2 t/m 7 oktober 2020 op het online panel van Ipsos
- Voor het onderzoek zijn 6.012 panelleden benaderd. Nadat de vragenlijst door 1.022 respondenten volledig was ingevuld, is de toegang tot de vragenlijst gesloten.